

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HISTORIE

KRONIKY JAKO HISTORICKÝ PRAMEN
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Anna Petrová

Specializace v pedagogice, obor Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PhDr. Karel Řeháček, Ph.D.

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 20. června 2022

vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu práce PhDr. Karlu Řeháčkovi, Ph.D. za konzultace, cenné rady a podmětné připomínky, které mi při řešení problematiky této práce poskytl.

Obsah	
I. Úvod	3
II. Kroniky jako historický pramen	6
II. 1 Definice, původ a vývoj kronik	6
II. 2 Kroniky v Čechách	8
III. Kroniky obecní	14
III. 1 Vývoj a legislativa obecních kronik	14
III. 1. 1 Pokyn hraběte Chotka	14
III. 1. 2 Vývoj mezi lety 1918–1938	16
III. 1. 3 Období okupace	17
III. 1. 4 Období mezi lety 1948–1989	18
III. 1. 5 Vývoj po roce 1989	19
III. 2 Zákon o zpracování osobních údajů	20
III. 3 Systém vedení kronik	21
III. 3. 1 Kronikář	21
III. 3. 2 Retrospektivní zápis	22
III. 3. 3 Letopisecká komise	23
IV. Kroniky v archivech	24
IV. 1 Uložení kronik do archivu	24
IV. 2 Archiv města Plzně	26
IV. 3 Státní oblastní archiv v Plzni	26
IV. 4 Porta fontium	28
V. Klatovské kroniky na Porta fontium	30
V. 1 Obecní kroniky	30
V. 2 Školní kroniky	31
V. 3 Ostatní kroniky	32
VI. Kronika města Klatov z let 1905–1956	33
VI. 1 Obecné informace o kronice	33
VI. 2 Léta 1948–1953	34
VI. 2. 1 Kronikář Karel Peters	34
VI. 2. 2 Kronikářský zápis	34
VI. 2. 3 Dovětek	41
VII. Závěr	43
Resumé	46
Seznam použité literatury	47
Monografie	47
Periodika	48

Internetové zdroje	48
Přílohy	50

I. Úvod

Pro poznání a pochopení historických událostí jsou kroniky jedním z důležitých historických pramenů. I přesto, že k nim historik musí přistupovat kvůli jejich dále popsané věcné podstatě kritičtěji než k pramenům ostatním, přinášejí mnoho informací a bez nich bychom byli ve vědeckém bádání o minulosti výrazně ochuzeni.

Každá obec a městská část musí vést svou vlastní kroniku, vyžaduje to zákon. Kronikářství tedy neslouží jen k pohledu do minulosti, ale je to stále aktuální a vyvíjející se správní agenda, pro kterou existují metodiky, návody a ve které se angažuje mnoho lidí - od pracovníků vědeckých ústavů až po obecní kronikáře, kteří tuto činnost vykonávají ve svém volném čase, stejně jako lidé, kteří zaznamenávají informace ze své rodiny nebo z oblasti svého zájmu. Kronikářství se tak dotýká mnoha lidí a také proto jsem si toto téma vybrala, přišlo mi zajímavé a dobře uchopitelné.

V úvodní kapitole popíši obecně charakteristiku a historický vývoj kronik, zaměřím se především na kronikářství a kronikáře v českých zemích od středověku až po současnost. Pokusím se rovněž vymezit základní typologii kronik. V této části práce budu čerpat převážně z *Encyklopedie literárních žánrů* od Dagmar Mocné a Josefa Peterky. Pro vývoj kronik z českých zemí od středověku až po současnost využiji publikací *Přehledné dějiny českého a slovanského dějepisectví* od Františka Kutnara a Jaroslava Marka a *Tajemství českých kronik* od Petra Čorneje. Na konci kapitoly budu čerpat z knih *O kronikách obcí* od Jiřího Bartoně a *Kroniky a kronikáři* od Václava Pubala.

Tyto dvě publikace budu využívat také ve druhé kapitole teoretické části, kde se zaměřím na kroniky obecní a jejich vývoj v českých zemích a Československu od první třetiny 19. století, kdy se jejich vedení stalo povinné, až po změny v jejich vedení po vzniku Československa a po 2. světové válce až do současnosti. V kapitole zmíním nucené opravy kronikářských zápisů po roce 1968 a jako konkrétní případ uvedu obecní kroniku města Blovic. Součástí kapitoly bude také proces schvalování kronikářských zápisů, budu se věnovat především jejich objektivitě a ochraně osobních a citlivých údajů. Zde budu více čerpat i z knih *Kroniky obcí* od Tomáše Hromádky a *Jak vést kroniku obcí a měst* od Lidmily Šotnarové. Také zde popíši retrospektivní zápisy do kronik a důležitost kritického vnímání zápisů. Zde jako příklad využiji odborné recenze Karla Řeháčka k publikaci *Pamětní kniha Korunní*.

Ve třetí kapitole teoretické části se budu zabývat kronikami uloženými v archivech. Popíši, co se s kronikou stane po jejím dopsání a po uplynutí skartační lhůty a za jakých

podmínek se dostane do archivu. V dalších podkapitolách se zaměřím na Státní oblastní archiv (SOA) v Plzni a na badatelské využití kronik na internetovém portálu Porta fontium. Zde využiji jednak *Západočeský historický sborník*, vydávaný Státním oblastním archivem v Plzni, a také internetové portály Porta Fontium a Státní oblastní archiv v Plzni.

Čtvrtá kapitola teoretické části bude zaměřená na portál Porta Fontium, kde se nacházejí digitalizované kroniky Státního okresního archivu (SOkA) Klatovy. Konkrétně zde uvedu výčet a stručnou charakteristiku obecních, školních a ostatních kronik města Klatov.

V praktické části se zaměřím na obecní kroniku města Klatov z let 1905–1956. Nejprve ji stručně popíši a poté se budu podrobně věnovat zápisům z let 1948–1953 a také dovětku, který byl dopsán po ukončení kroniky. Toto přelomové období je pro nás z historického hlediska významné a pro kronikáře té doby mohlo být obtížné zachovat si nadhled a objektivitu. Budu se snažit zhodnotit kvalitu kronikářských zápisů z let 1948–1953 z formálního, obsahového i ideologického hlediska. Zaměřím se především na zajímavosti, které by mohly zaujmout laickou veřejnost a které by se daly využít didakticky, například jako materiál do hodin dějepisu na základních školách. Tyto své poznatky se pak pokusím shrnout v závěru práce.

Jak jsem uvedla výše, k problematice kronikářství a kronik existuje poměrně bohatá odborná literatura, zaměřená vývojově i věcně. První skupina prací se zabývá chronologickým vývojem kronik, druhá se zaměřuje na obsahové záležitosti a má spíše metodický či metodologický charakter. Vzhledem k tomu, že se v paměťových institucích i v soukromém držení dochovalo velké množství kronik různého typu, je možno veškeré poznatky získané studiem odborné literatury s těmito primárními prameny konfrontovat. V mém případě se tato konfrontace bude týkat zejména obecních, farních a školních kronik, které se nacházejí v péči SOA v Plzni a které jsou publikovány na zmíněném portálu Porta fontium. To určuje především časové ukotvení mého výzkumu, jelikož se jedná téměř výhradně o kroniky psané v 19. a 20. století a s ohledem na mnohá omezení jejich zveřejňování, o nichž pojednám v dalších kapitolách práce (zejména skartační lhůty a ochranu osobních a citlivých údajů žijících osob) se časové vymezení výzkumu zúžilo na dobu od první třetiny 19. století do konce druhé světové války. Vzhledem k místu mého trvalého pobytu se v této konfrontaci zaměřím na kroniky klatovské, čímž bude výzkum vymezen i teritoriálně.

Při výzkumu kronik jsem využila řadu metod vědecké práce, především přímou interpretaci historických pramenů, které jsem podrobila kritice z hlediska jejich pravosti a

pravdivosti. To je vzhledem k mechanismu vedení kronikářských zápisů a jejich validitě velmi důležité a badatelé by tuto skutečnost měli mít vždy na paměti. Kromě metody přímé jsem využila i řadu metod nepřímých, především metodu komparativní, která mi umožnila srovnání různých typů kronik a jejich vedení. Pozornost jsem věnovala i kronikářům, jejichž osobnosti jsem poznávala díky biografické metodě historické práce, o současných kronikářích jsem se dozvěděla informace také prostřednictvím přímé konfrontace s nimi.

Využití práce bude možné v oblasti metodologie historické práce i činnosti kronikářů samotných, práce má však rovněž edukační charakter, takže je možné s jejími závěry seznamovat i laickou veřejnost či žáky a studenty.

II. Kroniky jako historický pramen

Tato kapitola se bude zabývat charakterem kronik jako historického pramene. Budu se v ní věnovat jejich definicím, dále pak původu a chronologickému vývoji. Po obecném vývoji kronik v evropském kontextu se zaměřím především na kronikářství v českých zemích a poté speciálně na období, kterému se budu ve svém výzkumu věnovat, tedy dobu od první třetiny 19. století.

II. 1 Definice, původ a vývoj kronik

Kronika (z latinského *cronica*, podle řeckého *chronos* = čas) je podle Ottova slovníku naučného „*dílo dějepravné, stojící na stanovisku prostě referujícím*”,¹ novější definice popisuje kroniku kupř. jako „*zápis historických událostí v časovém sledu bez hlubšího sepětí nebo odborného zpracování*”.² Od počátku svého vzniku se kroniky vyvíjely do řady podob, obecně se však jejich úloha zakládá na chronologickém popisu jednotlivých historicky zajímavých událostí, často se stručným komentářem. Kroniky byly běžně zaměňovány za letopisy (anály). Na rozdíl od letopisů, podávající v chronologickém sledu prosté záznamy o událostech rok po roce, však kronika zaznamenává větší časové úseky. Kronikářské postupy jsou obsaženy již v literárních dílech hlubokého starověku (Epos o Gilgamešovi, Ilias, historické pasáže Bible aj.), kronika v pravém slova smyslu se ale zrodila až na sklonku antiky.

Dobou kronikářského dějepisu je především středověk, jehož téměř veškerá dějepisická práce je v kronikách uložena. V širším středověkém pojetí může být za kroniku označené každé epické dílo, které respektuje časovou osu.³ Spolu s legendami, tvořícími přímý přechod k literatuře umělecké, byly kroniky a anály hlavními druhy středověké historické literatury.⁴ Tradičním žánrem středověké historiografie byla světová (univerzální) kronika, počínající převypravováním Geneze, tedy první knihy Písma. Autoři do rámce světových dějin včleňovali základní chronologickou osu, danou Biblií a svatým

¹ Ottův slovník naučný. Praha: J. Otto, 1900. sv. 15 Krajčij – Lingustrum, s. 249.

² MALINA, J., et al. *Antropologický slovník (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění) aneb co by mohl o člověku člověku vědět každý člověk*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009. Dostupné z [www :https://is.muni.cz/do/sci/UAntrBiol/el/antropos/slovník.html](https://is.muni.cz/do/sci/UAntrBiol/el/antropos/slovník.html)

³ MOCNÁ, D., PETERKA J., *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80- 7185-669-X, s. 332.

⁴ KUTNAR, F., MAREK, J. *Přehledné dějiny českého a slovanského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-402-2, s. 16.

Augustinem.⁵ Ale i autoři, kteří se věnovali dějinám vlastní současnosti, přistupovali ke své práci s vědomím jednou provždy určeného časového plánu pozemského světa a výklad podávali z křesťanského hlediska - od stvoření světa.⁶ K významným autorům světových kronik patří Eusebius z Caesareje ve 3. století, jehož Církevní dějiny se staly jedním z nejoblíbenějších historických děl středověku a patřily i k prvním tištěným knihám po vynálezu knihtisku. Napříč staletími to byli dále Isidor Sevillský a Paul Orosia v 5. století, Reginon z Prümü v 10. století, Otto z Freisingu, Gottfried z Viterba ve 12. století a Salimbene z Parmy ve 13. století.

K církevním dějinám se v 6. století přidala skupina kronik, zabývající se etniky, která budovala v Evropě nové říše. Zakladatel středověké encyklopedistiky, již zmiňovaný Isidor ze Sevilly, psal o králích Gótů, Vandalů a Svěvů, Řehoř z Toursu o Merovejcích, tzv. Fredegar o Visigótech, Beda Venerabilis (Ctihodný) o dějinách Anglů a Sasů, Paulus Diakonus o Langobardech a Prokopios z Caesareje o válkách byzantských císařů s Góty. Zrod nástupnických říší na troskách Francké říše a vznik nových království a knížectví v Evropě vytvořil podmínky pro kroniky věnované „národům“ a legitimizující jejich vládnoucí dynastie. Tak např. Richer z Remeše ospravedlňoval nástup Kapetovců ve Francii, Gallus Anonymus Piastovce v Polsku, Kosmas Přemyslovce v Čechách.⁷

Se vznikem měst byly sepisovány kroniky lokální (městské), zvláště v německých a italských oblastech, postrádajících silnou ústřední moc. K jejich autorům náleží zpravidla sami měšťané. Pro šlechtické rody byly sepisovány rodové kroniky. Od druhé poloviny 13. století se na francouzském a anglickém dvoře rozvíjelo dvorské kronikářství, jehož autoři vytvářeli díla v intencích zadání, tedy většinou oslavná a legitimizační. Vznikaly také kroniky institucionální, v době středověku povětšinou klášterní.

Svou faktografií náleží kroniky historikům, zároveň však představují rovněž dobovou prózu, někdy i poezii. Někdy se jednalo o staré evropské skladby světského jádra a legendisticko-zábavné prózy, jindy o bajky a alegorické skladby, romantická vypravování nebo dobrodružné romány. Ztvárnění minulosti zde nebylo vedeno snahou o zjištění pravdy, nýbrž o vytvoření normativní minulosti. Rytířům byly vkládány do úst

⁵ Augustinus se inspiroval jak římským, tak starozákonním dědictvím, a prosadil tři hlavní přístupy k periodizaci dějin: triadický kosmologický (přírodní doba, čas Božího zákona a poté od příchodu Krista čas milosti), alegorický (podle stvoření světa v šesti, resp. sedmi dnech) a biologický (mundus senescit, svět stárne jako člověk v sedmi obdobích).

⁶ ČORNEJ, P. *Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice*. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-590-1, s. 27.

⁷ KUTNAR, F., MAREK, J. *Přehledné dějiny českého a slovanského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-402-2, s. 16.

ušlechtilé promluvy, protože tak se to autorům zdálo „správné“, proces zjišťování pravdy totiž nebyl procesem empirického zjišťování.⁸ Středověká kronika byla obvykle dílem jednoho autora, jehož jméno je ve většině případů známé. Vyznačuje se prostým stylistickým ztvárněním, kronikář měl psát jednoduše a krátce. V období raného a vrcholného středověku psali kroniky téměř výlučně církevní hodnostáři, což se projevilo i v jazyce, kterým byla latina.

Od 13. století pronikaly do kronik postupně národní jazyky, lidé z měšťanských a šlechtických kruhů se na sklonku středověku stále častěji objevovali mezi autory kronik a vnášeli do zpracování dějin mentalitu, postoje i vkus světských vrstev. V souvislosti s tím se kroniky posouvaly směrem k příběhovosti, zábavnosti až k žánru memoárů.⁹ Po zavedení knihtisku se kronikami nazývala stále celá řada próz, přestože svým obsahem už byly vzdálené představě o práci historiků. S nástupem humanismu v 16. století byla od kronik požadovaná sdělnost, srozumitelnost, poučení a zábavnost. V této podobě přežila dějepisická kronika až do 18. století. Od 19. století se pojmenování kronika používá i pro populárně naučná historiografická díla. Původní poslání zachytit pozoruhodné události přetrvává v moderní době v kronikách zachycujících dění v určitých lokalitách, spolcích, institucích a uchovávají si především dokumentární hodnotu.¹⁰

II. 2 Kroniky v Čechách

V českých zemích působila ve středověku celá řada kronikářů, mnozí však zůstali zcela v anonymitě. V českém prostředí představuje první kronikářský počín úvodní část tzv. *Kristiánovy legendy* z konce 10. století. První skutečnou kroniku sepsal v první čtvrtině 12. století kanovník a později děkan pražské svatovítské kapituly Kosmas. Jeho latinsky psaná *Cronica Boemorum* (Kronika česká) se zařazuje mezi kroniky zabývající se dějinami formujících se středověkých národů. Podle ustáleného zvyku začal Kosmas výkladem o původu českého národa v důsledku zmatení jazyků při stavbě babylonské věže, pokládané obecně za mezník rozchodu a vzniku samostatných jazyků a národů. Vylíčil údajné idylické poměry země před příchodem Čechů a jejich mýtické dějiny až do své doby. Kosmas byl mimořádně vzdělaný autor, poučený antickou literaturou i soudobými literárními proudy. Jeho Kronika žánrově osciluje mezi kronikou a historií,

⁸ BARTOŇ, J., *O kronikách obcí: Přehled vývoje a náměty pro práci kronikářů*. Praha: Sekurkon, 2005. ISBN 978-80-86604--29-9, s. 11.

⁹ MOCNÁ, D., PETERKA J., *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80- 7185-669-X, s. 334.

¹⁰ Tamtéž, s. 334.

spojením mýtu o počátcích českého národa s přemyslovskou pověstí a dějinami českých zemí 11. až 12. století.¹¹ Jako vzdělaný středověký historik měl Kosmas vysoké mínění o úkolu dějepisce a o významu historie. Chtěl psát pravdu a nefabulovat tam, kde nenalezl bezpečné údaje nebo se nemohl opřít o vlastní zkušenosti. Dovedl rozlišit historickou kvalitu pramenů od nespolehlivého bájného vyprávění přes hodnověrné zprávy očitých svědků až k bezpečnému vlastnímu názoru na události, které sám zažil. První díl kroniky, který končí smrtí knížete Jaromíra roku 1038, je postaven na zachycení bájného vyprávění starců a ústního vyprávění. Ve druhém díle, který končí smrtí krále Vratislava roku 1092, čerpal Kosmas z vypravování pamětníků, ale již také ze svých vlastních zkušeností, například u zápisu středověkého mučení. Třetí díl končí smrtí knížete Vladislava I. roku 1125 a zde popisuje již události, které také sám zažil. Na Kosmase přímo navázali jeho tzv. pokračovatele, kteří Kroniku doplňovali až do roku 1283 a čerpali přitom z letopisů, nekrologií a legend.

První česky psanou kronikou je veršovaná Kronika tak řečeného Dalimila, dokončená zřejmě roku 1314 neznámým autorem. Interpretovala dějiny ve smyslu politického programu české šlechty. Veršovaná forma byla prostředkem pro oslovení převážně negramotné společenské vrstvy šlechty. Kvůli nekritické tendenčnosti nespočívá hodnota kroniky v podání historických faktů, ale představuje svědectví o dobovém smýšlení. Svůj význam měla tato kronika i pro další období, ve kterých se český národ cítil být ohrožen (v době pobělohorské či v období národního obrození).¹²

Na počátku 14. století vznikla v českém království vedle církevních institucí nová kulturní střediska - města a šlechtická sídla. Kláštery ovšem ve své dějepisecké činnosti nadále pokračovaly. Vynikající stylistickou i faktografickou úroveň dosáhla *Chronicon Aulae regiae* (Zbraslavská kronika). Opat Ota ji začal psát jako oslavu zakladatele zbraslavského kláštera, krále Václava II. Jeho pokračovatel Petr Žitavský se však již nesoustředil jen na události bezprostředně spjaté s dějinami kláštera, nýbrž také na dějiny celého Českého království. Téměř spontánní směřování klášterních a později městských kronik v Čechách ke kronikám zemským, resp. státním, poskytuje důkaz o geopolitické a správní kompaktnosti Českého království.

¹¹ KUTNAR, F., MAREK, J. *Přehledné dějiny českého a slovanského dějepiscectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-402-2, s. 25.

¹² KUTNAR, F., MAREK, J. *Přehledné dějiny českého a slovanského dějepiscectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-402-2, s. 26, 34–36.

Za vlády Karla IV. dosáhla největšího ohlasu česká kronika Přibíka Pulkavy z Radenína, sepsaná pod panovníkovým ideovým dohledem. V této době se již v kronikách uplatňuje státní a ideologický zřetel.¹³ V 15. století přineslo významnou proměnu husitství. Zmenšil se důraz na události minulé, české kronikářství se zaměřovalo na výpověď o soudobých událostech, jejichž převratnost byla obecně pocíťována. České revoluční dění vzbuzovalo historický zájem evropského okolí a o české otázky vzniklo několik cizích prací. Na předním místě je Česká kronika italského humanisty Eneáše Silvia Piccolominiho, pozdějšího papeže Pia II. Nejvýznamnější husitský dějepisec, Mistr Vavřinec z Březové, vytvořil *Chronicon* (Husitskou kroniku), dějepisné a politické dílo s mnoha spolehlivými fakty, snesenými do úzkého časového rozmezí nejbouřlivějších revolučních let.¹⁴

Z původně jednoduchých analů se v kroniku transformovaly Staré letopisy české, což byl soubor záznamů vzniklý v době husitské revoluce v Praze a Hradci Králové, v nichž pak pokračovalo několik generací měšťanů až do roku 1527. Toto dílo postupně obohacovali o zajímavé příběhy, pověsti, reportáže a memoáry. Na přelomu 15. a 16. století se Staré letopisy české ideově proluly s uvedenou kronikou Přibíka Pulkavy z Radenína a pokryly tak české dějiny od příchodu Praotce Čecha až do nástupu Habsburků na český trůn. Tím se vývoj středověké kroniky v českém prostředí uzavřel.¹⁵

Další vývoj kroniky úzce souvisí s uplatněním knihtisku a s nástupem humanismu a renesance. Po roce 1476 byla u pzeňského *Tiskaře Arnoštových Statut* vydána první známá česky tištěná kniha, *Kronika trojanská*. Rozvoj knihtisku umožnil, že se od 30. let 16. století mohla dějepisná díla obracet ke stále širšímu okruhu čtenářů. Historiografie získávala nové podněty a nabyla rozsáhlejšího ohlasu i v politické sféře. Tak velmi rychle po sobě z politické potřeby doby vyrostly tři kroniky - Bohuslava Bílejovského, Martina Kuthena ze Šprinsberka a Václava Hájka z Libočan. Zejména *Kronika česká* posledně jmenovaného autora zaujímá v dějinách domácí literatury důležité místo. Spojovala totiž domácí kronikářskou tradici s množstvím smyšlených příběhů a uplatňovala dataci i v případech mýtů a pověstí. Kronika se po šlechtické korektuře v roce 1541 nestala ihned oblíbenou, ale v době pobělohorské se pro česky mluvící lid stala povzbuzujícím

¹³ MOCNÁ, D., PETERKA J., *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80- 7185-669-X, s. 335.

¹⁴ KUTNAR, F., MAREK, J. *Přehledné dějiny českého a slovanského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-402-2, s. 46.

¹⁵ MOCNÁ, D., PETERKA J., *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80- 7185-669-X, s. 335.

vlastenecko-historickým čtením. Kronika v nejtěžších chvílích udržovala a posilovala národní vědomí, ale pro svou nevěrohodnost a vyfabulované momenty měla neblahý vliv tam, kde se stala inspirací pro další dějepisce.

V době pobělohorské kroniky ustoupily a částečně je nahradily historické kalendáře a učená pojednání, například *Poselkyně starých příběhů českých* od Josefa Václava Beckovského.¹⁶ Od konce 18. století se označení kronika používalo i pro populárně naučné historické syntézy. Staročeské kroniky dochované rukopisně začal vydávat třeba Gelasius Dobner. Jeho pětisvazková edice se nazývala *Monumenta historica Boemiae*. Moderněji, pod názvem *Scriptores rerum Bohemicarum* vydávaly tyto prameny postupně ve třech dílech František Martin Pelcl, Josef Dobrovský a František Palacký. Pelclovi je také připisováno autorství populární *Neue Kronik von Böhmen*. Ve skutečnosti jde o Franzem Xaverem Huberem sestavený ilustrovaný sborník, jehož jednotlivé části byly rozšiřovány také samostatně, později přeloženy do tří dílů a publikovány bez ilustrací jako *Nová kronika česká*.¹⁷

Vedle kronik, popisujících osudy vládců, dynastií a jejich států nebo události v životě středověkého národa, přibyly od 14. století již zmiňované kroniky městské. Ty představují pro jednotlivá místa cenné prameny každým svým zápisem. Obsahují záznamy o jednání a hospodaření městské rady, o prodeji a dědění nemovitostí, o testamentech či o průběhu sporů. Za mimořádné události, chronologicky řazené mezi úřední záznamy, jsou považovány katastrofy jako požáry, vpády nepřátelských vojsk, epidemie či významné návštěvy a události s nimi spojené. Zápisy jsou svým rozsahem někdy podobné dávným stručným letopisům, někdy jsou uchopené velmi zešíroka. V některých městských knihách přibývalo tolik zápisů o událostech, že tvořily navazující části. V průběhu času docházelo ve městech k zakládání pamětních knih, které byly určeny výlučně pro tyto účely. Ve druhé polovině 18. století a počátkem 19. století se v městských kronikách či pamětních knihách zaznamenávaly především události týkající se pohrom - sucha, neúrody, krupobití, požáry, škůdci, nemoci a hlad. V pamětních knihách se nacházejí i různé záznamy o tom, čím vším chudina zaháněla své nemoci a hlad.¹⁸

Kromě kronik obecních a městských byly u nás v 19. století sepisovány i kroniky školní, farní a různé kroniky spolků a sdružení (např. kroniky spolků dělnických, kroniky sportovních klubů, zájmových a pracovních kolektivů). Důležité byly i kroniky rodinné, z

¹⁶ Tamtéž, s. 335.

¹⁷ https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/Historie_a_kronika

¹⁸ BARTOŇ, J., *O kronikách obcí: Přehled vývoje a náměty pro práci kronikářů*. Praha: Sekurkon, 2005. ISBN 978-80-86604-9, s. 14.

jejichž zkušeností čerpali kronikáři v obcích a městech. Privátní záznamy rodinného rázu zachycovaly narození, úmrtí, svatby či další události spojené s rodinou. Kromě údajů souvisejících s rodinnými příslušníky v nich byly vedeny i hospodářské záznamy, např. výdaje za práce a potřeby, ceny, zprávy o úrodě, počasí či živelných pohromách. Ve venkovských obcích tvořili zápisy kromě farářů také písmáci. Tak byli označováni gramotní lidé, kteří měli často zálibu ve čtení biblických textů, kázání, modliteb a různých proroctví. Někdy tyto knihy i sami opisovali. Proslulý písmák je například vesnický rychtář František Jan Vavák z Milčic, autor *Knih pamětních* z let 1770-1816 nebo kantor Tomáš Juren z Vítochova, který napsal *Poznamenání všelikých příhod v letech 1799-1827*. Znamé jsou také *Paměti Mikuláše Dačického z Heslova*.¹⁹

Kroniky farní byly úředně založeny většinou až ve 2. polovině 18. století. Byly vedeny a psány v souladu se zájmy a potřebami církve, často se omezovaly jen na osoby či věci týkající se příslušné farnosti jako vybavení kostela, církevní slavnosti atd. Farní kroniky byly na některých farnostech vedeny jako libri memorabilium čili farní pamětní knihy (někdy se jim říkalo pamětnice). Vedené byly v latinském jazyce. Na konci 18. století obsahovaly některé farní kroniky i kritiku tehdejšího státního zřízení, načež byly prostřednictvím krajských hejtmanů tyto kroniky kontrolovány. Obsahy s kritikou byly ničeny a ponechaly se pouze záznamy, které se týkaly far a kostelů.²⁰

Kroniky školní byly zakládány od počátku 19. století. Ve starší době byly často jedinými kronikami v obci a byly psány podle zájmů, schopností a zaměření učitele. V některých se nachází i mnoho záznamů důležitých pro dějiny a život obce. V pozdějších nařízeních o vedení školních kronik byla předepsána i metodika psaní, čímž mnohé školní kroniky ztratily koncem 19. století svoji zajímavou barevnost a nejsou pro dějiny obce a kronikářskou práci již tak významné.²¹

II. 3 Kroniky a pamětní knihy v 19. a 20. století

Povinnost vést obecní pamětní knihy či kroniky byla obcím v českých zemích nařízena nejprve v roce 1835 podle dekretu nejvyššího purkrabího Karla Chotka a poté v roce 1920, zákonem vydaným Národním shromážděním. Podnětem pro zakládání nových pamětních knih byly například oslavy čtyřicátého výročí panování císaře Františka Josefa I. nebo snaha zachytit válečné události. Avšak požadovaného výsledku dosaženo nebylo.

¹⁹ PUBAL, V., *Kroniky a kronikáři*. Praha: Národní muzeum, 1976. s. 16. BARTOŇ, J., *O kronikách obcí: Přehled vývoje a náměty pro práci kronikářů*. Praha: Sekurkon, 2005. ISBN 978-80-86604-29-9, s. 15.

²⁰ PUBAL, V., *Kroniky a kronikáři*. Praha: Národní muzeum, 1976. s. 17.

²¹ PUBAL, V., *Kroniky a kronikáři*. Praha: Národní muzeum, 1976. s. 18.

Mnohé z obcí a převážně velká města se způsobu organizace historiografie, tak jak byly nařízeny, bránily a argumentovaly zbytečností takového počínání. Místo toho navrhovaly zlepšit kvalitu péče o historické prameny soustavným a systematickým budováním městského archivnictví. Problémem bylo také najít ochotnou a schopnou osobu kronikáře, který by obecní události zachycoval. Zejména v revolučním roce 1848 a v období politické roztržičnosti obecních zastupitelstev velkých měst po roce 1918, bylo vybrat obecního kronikáře skoro nemožné.²² O těchto zákonech, nařízeních a změnách ve vedení kronik budou podrobněji pojednávat další kapitoly.

Od 19. století se do novočeštiny překládalo mnoho významných historiografických děl a kronik. V roce 1829 vydal František Palacký třetí svazek *Scriptores*, v němž byly poprvé zpřístupněny české kronikářské a analistické texty převážně z 15. století, známé již tehdy z četných rukopisů. Palacký je nazval *Starší letopisové čeští*. Vznikaly ediční řady českých historiografických textů. Václav Hanka vydal český originál i německý překlad *Staročeské kroniky tak řečeného Dalimila*. Karel Jaromír Erben, který vedle zpřístupnění diplomatických pramenů zpracoval především edice památek staré české literatury, vydal z historických spisů *Bartošovu kroniku českou*. Také připravoval edici zpráv cizích kronikářů o nejstarším období českých dějin pro zamýšlenou řadu *Scriptores rerum Bohemicarum extranei*, tuto práci však již nedokončil. Z cizích historických spisů vydal pouze Nestorův *Letopis ruský*. Václav Vladivoj Tomek pak přeložil *Kosmovu kroniku s pokračovateli*. V roce 1940 byla založena nová řada historických pramenů *České kroniky*, v níž měly vycházet staročeské památky. V této řadě byl publikován staročeský překlad *Husitské kroniky Vavřince z Březové a Kronika velmi pěkná o Janu Žižkovi*. Kvalitního kritického vydání s historickým komentářem se ze středověkých českých historiografických textů dostalo *Staročeské kronice tak řečeného Dalimila*, zpracovali ji Jaroslav Havránek a Jiří Daňhelka. Šestisté výročí smrti Karla IV. v roce 1978 se mimo jiné stalo podnětem k novému, revidovanému vydání Karlovy autobiografie *Vita Caroli*, v reprezentativní úpravě a opět s českým překladem.

Po roce 1990 vzniklo několik nových edičních řad, v níž jsou zpřístupňovány historiografické prameny, například *Fontes rerum Regni Bohemiae* nebo *Clavis monumentorum litterarium*.²³

²² ŘEHÁČEK, K. Plzeňské kroniky, paměti a letopisy. In: Fejtová, O. - Ledvinka, V. - Maříková, M. - Pešek, J., *Documenta Pragensia XXXVII. Historiografie s městem spojená*. Archiv hlavního města Prahy, 2018. ISBN 978-80-86852-84-3, s. 636.

²³ Vydávání historických pramenů. *Wikisofia* [online]. [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <https://wikisofia.cz/wiki/>

III. Kroniky obecní

Tato kapitola se bude zabývat kronikami, které jsou pro regionální historiografii nejvýznamnější, tedy kronikami obecními. Jsou specifické tím, že na rozdíl od kronik školních a farních, které se specializují na úzký segment zájmu, obsahují informace o všech oblastech vývoje dané lokality. Dalším pozitivem obecních kronik je i jejich informační hodnota, jelikož vzhledem k doзору letopiseckých komisí, které schvalovaly jejich obsah, nemohly být zápisy ovlivněny výhradně subjektivním pohledem kronikáře. Z toho důvodu je jejich výpovědní hodnota relativně vysoká.

III. 1 Vývoj a legislativa obecních kronik

V této podkapitole se věnuji především předpisům, na jejichž základě byly obecní kroniky vedeny, a vývoji obecního kronikářství od první třetiny 19. století do současnosti. Na rozdíl od kronik spolkových se v případě obcí totiž jednalo a stále jedná o povinnou agendu, byť to s její vymahatelností, jak uvidíme, nebylo nikdy jednoduché, čehož mnohé obce zneužívaly a zneužívají dodnes. Dalším problémem, s nímž se musí obce vypořádávat, je přítomnost osobních a osobních citlivých údajů žijících osob, které jsou chráněny a bez jejich souhlasu je kronikář nesmí zveřejňovat. A v neposlední řadě se budu zabývat i praktickou stránkou vedení obecních kronik, tedy především osobou kronikáře, jeho úkolů v procesu vedení kronik či úloze letopisecké komise v něm.

III. 1. 1 Pokyn hraběte Chotka

Od první poloviny 19. století se v českých zemích začal pomalu měnit způsob správy obecních věcí, kde měla doposud hlavní slovo vrchnost. Byly učiněny první kroky k občanské společnosti. Četné proměny a události vedly ke vzrůstu počtu pamětních zápisů. Stále větší počet měst a farností vedl pamětní knihy. Jejich existencí se začala zabývat také úřední místa. Nejvýše postavený úředník a představitel správy země v Čechách měl označení nejvyšší český purkrabí. Od roku 1826 tuto funkci zastával hrabě Karel Chotek. Chotek se začal zabývat úředním opatřením o zavedení kronik ve všech obcích v Čechách. V této snaze se pravděpodobně opíral o sousední Bavorsko, kde byla podobná nařízení již vydaná. Při přípravě výnosu se obrátil na všechny krajské úřady a biskupské ordinariáty, aby získal podněty a zkušenosti, jak by kroniky měly být založeny a vedeny. Také si vyžádal text k nařízení o vedení kronik v Bavorsku z roku 1829, který posloužil úředníkům nejvyššího purkrabství jako východisko v přípravě obdobného

nařízení pro Čechy. Výsledkem byl Dekret prezidia zemského gubernia z 31. srpna 1835, který s účinností od 1. ledna 1836 ukládal, aby byly ve všech městech a městysech, v obcích světských i duchovních založeny a vedeny pamětní knihy. Výnos k tomu obsahoval ve čtrnácti bodech podrobné pokyny.²⁴

Od 1. ledna 1836 měla být v každém městě a obci s právem trhu a na každém významnějším místě zavedena a dále vedena v němčině či latině kronika či pamětní kniha. Pro tento úkol byl určen schopný a pro obecné dobro doporučeníhodný muž. Kniha byla vlastnictvím duchovní nebo světské korporace nebo obce. Z technických doporučení se uvádělo, aby měla kronika formát foliantu, byla psaná dobrým inkoustem na kvalitní papír. Rozsah kroniky měl být do 350 listů, jež měly být očíslovány, protáhnuty provazem a opatřeny pečetí nadřízeného úřadu. Na počátku byl uveden letopočet, kdy se s kronikou začalo, a dále jméno a charakteristika kronikáře. Do kroniky se mělo zaznamenávat vše pozoruhodné, co se událo v souvislosti s obcí, přičemž pro výběr událostí bylo třeba důvěřovat kronikářově rozumnosti.

Bylo vhodné předeslat krátký přehled dějin obce, farnosti nebo společnosti s uvedením pramenů a poukázat na všechny existující starší písemné kroniky, listiny, privilegia apod., jež byla opatrována v obecním archivu nebo na které poukazovaly vytištěné dějiny obcí. Bylo také vhodné do knihy přikládat nákresy míst, pozoruhodných staveb či situační plány. Obecně se pro zápis měly hodit všechny případy a jednání, který ukazovaly na stav a zvláštnosti obce, či jejich změny, která představovaly obraz mravů, obyčejů a vztahů k obci, měly se zaznamenávat provádění staveb, nadací, kulturní události, změny v obecních hranicích, pobyt významných osobností, jejich úmrtí, oslavy svátků, přírodní úkazy, změny ve společnosti, zdražování či zlevňování zboží a služeb, počty pokřtěných, zemřelých, oddaných či celkový stav obyvatelstva. Hodnota kronik měla spočívat v pravdivém popisu všech jednotlivých okolností, kronikáři se je měli snažit věrně, prostě a chronologicky popsat, nejlépe bezprostředně po události. Každý jednotlivý zápis měl být na okraji kroniky zřetelně označen letopočtem, pokud ten již nevyplýval z uvedeného popisu události, a v průběhu líčení také měsícem a dnem. V případě skutečně pečlivého vedení kronik bylo potřeba vést ve zvláštním svazku jejich obsah. Do každé kroniky měl být navíc vložen zmiňovaný dekret s pokyny hraběte Chotka.²⁵

²⁴ BARTOŇ, J., *O kronikách obcí: Přehled vývoje a náměty pro práci kronikářů*. Praha: Sekurkon, 2005. ISBN 978-80-86604-29-9, s. 17.

²⁵ Pokyn Karla hraběte Chotka k vedení obecních a farních kronik v Čechách (1835). In *Revue církevního práva – Church Law Review* 44, 2009, 3, s. 211-212.

Toto nařízení bylo však vydáno v době, kdy ve většině obcí ještě nebylo možné všechny podmínky splnit. Po revolučním roce 1848 byly navíc v mnoha případech kroniky a pamětní knihy zrušeny. V případě velkých měst to bylo kromě revolučních důvodů také kvůli mínění archivářů a historiků, kteří považovali sepisování kronik za zcela nedostačující. Profesor Univerzity Karlovy v Praze JUDr. Jaromír Čelakovský tento způsob zcela zavrhoval a ve větších městech místo toho doporučoval moderní organizaci archivů a odbornou publikační činnost.²⁶ Neví se ani, kolik pamětních knih na základě nařízení vzniklo, protože dosud neexistuje celostátní evidence kronik ani metodika pro způsob této evidence.

III. 1. 2 Vývoj mezi lety 1918–1938

Zásadní změnu kronikářství na našem území přinesl po konci první světové války vznik samostatného Československa a jeho nově vznikající legislativa. Poslanec, lékař, univerzitní profesor a později také ministr školství v jedné osobě Otakar Srdínko předložil 30. ledna 1920 Národnímu shromáždění návrh zákona o pamětních knihách obecních. Zákon č. 80/1920 Sb. z. a n. byl motivován snahou o podporu tradice kronikářství na našem území a obsahoval pouze čtyři stručné body. Ukládal povinnost samosprávným obcím v rámci celé republiky založit a vést pamětní knihy za účelem zachování místních dějin pro budoucí generace. Pro dosažení tohoto cíle měla být v každé obci ustavena komise a také kronikář zvolený obecním zastupitelstvem, který měl za odpovídající odměnu provádět zápisy. Již během přípravy a schvalování zákona započala odborná diskuze a práce na prováděcích směrnicích, které již následujícího roku doplnil zákon formou nařízením vlády č. 211/1921 Sb. z. a n., jenž kladl důraz především na pravdivost zapisovaných údajů a dohled v podobě letopisecké komise složené ze starosty a dvou občanů zvolených obecním zastupitelstvem. Toto nařízení vešlo v účinnost a nařizovalo založení pamětních knih do konce roku 1922. S ohledem na množství velmi malých obcí, které by si tuto činnost nemohly dovolit, anebo by neměly možnost najít vhodnou osobu kronikáře, bylo umožněno na základě souhlasu příslušného okresní úřadu vést společnou pamětní knihu. Formou doporučení také nařízení stanovovalo základní náležitosti kroniky. Letopisec měl nejprve uvést základní údaje o sobě a zeměpisný i historický kontext obce.

²⁶ ŘEHÁČEK, K. Plzeňské kroniky, paměti a letopisy. In: Fejtová, O. - Ledvinka, V. - Maříková, M. - Pešek, J., *Documenta Pragensia XXXVII. Historiografie s městem spojená*. Archiv hlavního města Prahy, 2018. ISBN 978-80-86852-84-3, s. 632.

Následovat pak měly chronologicky zapisované hospodářské, populační, sociální, veřejně zdravotnické, kulturní, lidopisné a náboženské události.²⁷

Během následujících let byly vydány první metodické pokyny v podobě publikací jako *Návod k vedení pamětních knih* od Josefa Kazimoura a *Pamětní kniha obecní* od Antonína Markuse, která byla považována za první oficiální metodickou pomůcku pro kronikáře. Pro německé obce vyšla roku 1931 metodická publikace od spisovatele Josefa Blaua²⁸. Vznikaly také první publikace s návody, organizovaly se kurzy pro kronikáře pořádané okresními osvětovými sbory. Kurzy se skládaly z teoretické i praktické části a bývaly také často spojené s výstavou ukázek kvalitních kronik. Podrobnější stanovení náležitostí pamětní knihy a povinnosti kronikáře upravovalo až nové vládní nařízení č. 169/1932 Sb. z. a n., které navíc vešlo v platnost i na území Slovenska a Podkarpatské Rusi. Dále pak specifikovalo funkci letopisecké komise jako pomoc kronikářů. Ačkoli byl zákon obecně obcemi přijat, existovalo nemálo případů, kde docházelo k průtahům a odkladům. Výjimkou nebyla ani větší města, kde vedení pamětní knihy vyžadovalo jiný přístup než v malých obcích. Často také zazníval názor, že kroniku může zastoupit dobře vedený archiv s periodiky, která také zachycují život a dění v dané obci.²⁹

III. 1. 3 Období okupace

Během období existence Protektorátu Čechy a Morava se němečtí okupanti snažili potlačovat vše, co upomínalo na Československo. Brzy se jejich pozornost zaměřila i na kroniky. Dne 21. října 1940 vydalo ministerstvo školství a národní osvěty spolu s

²⁷ BARTOŇ, J., *O kronikách obcí: Přehled vývoje a náměty pro práci kronikářů*. Praha: Sekurkon, 2005. ISBN 978-80-86604-29-9, s. 21–23. PUBAL, V., *Kroniky a kronikáři*. Praha: Národní muzeum, 1976. s. 21–34.

²⁸ Josef Blau se narodil 12. srpna 1872 v Nýrsku. Celý soudní okres Nýrsko byl sice jazykově německý, avšak náležel do jinak českého politického okresu Klatovy. Vystudoval německý učitelský ústav v Praze a poté působil jako prozatímní učitel v několika šumavských obcích a posléze jako řídící učitel v Nýrsku. Intenzivně se věnoval badatelské činnosti. V roce 1913 byl vídeňskou vládou jmenován konzervátorem památkové péče pro několik západočeských okresů a roku 1914 se stal korespondentem pražského památkového ústavu. Udržoval kontakt jak s německou, tak i českou odbornou historickou obcí. Po odchodu do penze se začal mnohem intenzivněji věnovat své badatelské práci. S úspěchem vydal jedno ze svých dodnes nejvíce ceněných děl o historii králováckých svobodných sedláků. Od roku 1928 vedl městskou nýrskou kroniku. Opatřil ji rozsáhlým historickým úvodem, četnými fotografiemi a mapkami. V září 1938, do té doby k Československu loajální Blau, utekl za hranice do Bavorska, odkud se však po několika dnech vrátil. Po odtržení pohraničí zůstal Blau s manželkou v Nýrsku, nemohl však vydávat knihy a vést městskou kroniku. Po válce nebyl zařazen do odsunu a ve městě zůstal až do roku 1948, kdy se odstěhoval za synovcem do Bavorska. Zemřel ve Straubingu v roce 1960. Blauovo rozsáhlé dílo se týká historie, etnografie, kronikářství, domácího průmyslu a šumavského sklářství, které představovalo jeho celoživotní zájem. Ke svému rodnému městu byl citově velice pevně vázán, věnoval mu řadu historických studií, mezi nejznámější patří sepsání historie židovské menšiny v Nýrsku.

ŠYKOROVÁ, L., Josef Blau, historik Šumavy. In: *Západočeské archivy 2012.*, s. 97–101. [online].

Dostupné z: <http://www.soaplzen.cz/sites/default/files/zapadoceske-archivy-2012.pdf>

²⁹ Tamtéž.

ministerstvem vnitra směrnice, jež nařizovaly do konce listopadu téhož roku odevzdat všechny kroniky na okresní úřady a posléze je přesunout do zemských archivů v Praze a Brně. Je známo nemálo případů kronikářů, kteří se snažili ochránit drahocenné údaje a vzepřeli se nařízení. Prohlašovali kroniky za ztracené, vytvářeli kopie či dokonce kroniky nové, které odevzdali jako originální úřadům. Originály pak pečlivě uschovali. Po uskladnění odevzdaných kronik v zemských archivech vydalo ministerstvo školství a osvěty nové směrnice pro vedení kronik, které byly v souladu s politickou situací v protektorátu. Byly zřízeny okresní poradny pro kronikáře, jež se měly zároveň stát centry vlastivědné práce. Poradny tak kromě poradní činnosti a pořádání kurzů měly hlavně sledovat a dohlížet na kronikářskou činnost. Důraz byl také kladen na popularizaci rodopisců a starých selských rodů. Většina kronikářů však odmítala zakládat nové kroniky a provádět zápisy podle nových pokynů. Někteří dokonce potají pokračovali s vlastními zápisy a poznámkami. Krátce po osvobození Československa, ještě v květnu roku 1945, byla ustavena muzejní a archivní komise, která vydala věcné pokyny kronikářům, jak mají provést sběr dokumentů a doplnit záznamy z let okupace, zejména pak zaznamenat případy útlaků, udávání, odboje, válečné události a osvobození. Kroniky uložené v zemských archivech se vrátily zpět do obcí.³⁰

III. 1. 4 Období mezi lety 1948–1989

Nástup totalitní moci v Československu po komunistickém převratu v únoru 1948 znamenal další politické zásahy do vedení kronik v obcích a do jejich objektivit. Jak směrnice z 30. května 1950, tak i příručka pro vedení kronik z roku 1951 kladly důraz především na zapisování událostí, jež měly vystihovat účast obce na budování socialismu. Další zvýšení ideologického tlaku na kronikáře přinesla směrnice z 30. ledna 1956, jež stanovovala, že odbory školství a kultury okresních národních výborů mají mít dozor nad vedením kronik, poskytovat poradenství a také dbát na politickou výchovu kronikářů.

Místní národní výbory, při nichž byly kroniky vedeny, kromě výběru samotné osoby kronikářů stanovovaly i jejich spolupracovníky a to zejména ideového pracovníka, který měl být jeho poradcem. V těchto letech i z toho důvodu docházelo k úbytku kronikářů, v některých obcích se vedly pamětní knihy jen formálně nebo dokonce vůbec. Zlepšení situace přinášejí až 60. léta, kdy tehdejší ministerstvo kultury rozhodlo, že poradenskými středisky se mají nově stát okresní a krajská vlastivědná muzea spolu s

³⁰ BARTOŇ, J., *O kronikách obcí: Přehled vývoje a náměty pro práci kronikářů*. Praha: Sekurkon, 2005. ISBN 978-80-86604-29-9, s. 23. PUBAL, V., *Kroniky a kronikáři*. Praha: Národní muzeum, 1976. s. 36–42.

archivy. Ústřední poradenský sbor vznikl při Národním muzeu v Praze. Toto rozhodnutí přineslo výrazné zlepšení metodiky vedení pamětních knih. Pořádaly se kurzy a začal vycházet časopis Muzejní a vlastivědné práce s pravidelnou rubrikou Kroniky a kronikáři.

Opětovné zhoršení situace přinesla invaze vojsk pěti států Varšavské smlouvy v roce 1968 a následující období normalizace. Nejprve bylo uloženo příslušným odborům národních výborů zhodnotit a opravit zápisy z let 1968 a 1969. Opravy však neměly být provedeny škrtnáním, zalepováním nebo vytrháváním, ale dodatečnými zápisy, jež měly opravovat předešlé ideově nevhodné zápisy, takže původní zápisy v kronice zůstaly, což z nich činí cenný dobový artefakt. Dozor nad kronikami přešel opět pod odbory kultury krajských a okresních národních výborů, jež měly podle nařízení především dbát na to, aby záznamy byly v souladu s principy a potřebami socialistické společnosti.³¹ Příklad takto opravených zápisů můžeme nalézt například v obecní kronice města Blovice na jižním Plzeňsku. Kronikář Karel Záhořík³² popsal začátek dne 21. srpna 1968 jako „*ráno, do kterého se celá republika probudila s úžasem a hrůzou*“. O vojácích hovoří jako o okupantech, popisuje protestní stávky blovických občanů a vykresluje napjatou atmosféru, která tehdy v Blovicích, stejně tak jako v celé republice, několik týdnů vládla. Rada blovického městského národního výboru pověřila zvláštní skupinu prověrkou a provedením dodatečného zápisu za rok 1968. Ten se nachází na následující stránce za posledním zápisem kronikáře Záhoříka z roku 1968. Pověřená skupina zde došla k závěrům, že kronikář Záhořík se dopustil řady chyb, které jsou v rozporu se správným vedením kroniky - nechal se strhnout vlnou veřejného mínění, líčil události dle svého osobního smýšlení a politické orientace, řada jeho zápisů neodpovídala historické pravdě, byl silně pravicově zaměřen a často hovořil za celou republiku. Na následujících pěti stránkách jsou citované a opravené ty pasáže, ke kterým měla komise největší výhrady. Záhořík byl své funkce zbaven a nahrazen novým kronikářem.³³

III. 1. 5 Vývoj po roce 1989

Během porevolučního období byl přijat zákon č. 367/1990 Sb., který přinesl jednotlivým obcím povinnost vést a financovat kroniku včetně platu kronikáře. Období politických změn a výměna vedení obcí však v některých z nich znamenalo nevratné ztráty

³¹ BARTOŇ, J., *O kronikách obcí: Přehled vývoje a náměty pro práci kronikářů*. Praha: Sekurkon, 2005. ISBN 978-80-86604-29-9, s. 26–28, 71.

³² K němu viz ŘEHÁČEK, K., *JUDr. Karel Záhořík – blovický patriot a významná osobnost (nejen) jižního Plzeňska*, Jižní Plzeňsko XI, 2013, s. 22–39.

³³ Kronika obce. *Porta fontium* [online]. [cit. 2022-03.-04]. Dostupné z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30560324/soap-pj_00485_mesto-blovice-1968-1989_0270.

kronik, v dalších se zastupitelstva, především z úsporných důvodů, rozhodla ve vedení kroniky nepokračovat. Devadesátá léta však také přinesla zvýšený zájem nejen o historii samotnou, ale také o kronikářství. Vznikla řada kulturních a historických spolků. Mnoho dobrovolníků se hlásilo na pozici kronikáře a začaly vznikat privátní kroniky. Rozmach osobních počítačů otevřel nové možnosti a zjednodušil práci. Vedení kronik na počítači se rychle stalo jedním z nejoblíbenějších způsobů zachycování událostí. Poměrně problematickou se ukázala být zastaralá legislativa a metodika, neboť se stále vycházelo z předválečných zákonů a nařízení z let 1920 a 1932.

Nejasnému výkladu a absenci moderních trendů a přístupů vyšli vstříc pracovníci archivů a muzeí, kteří vytvořili metodické pokyny, jak v tištěné, tak i v digitální podobě. V roce 2005 se ukázala nápomocná příloha časopisu *Veřejná správa* č. 31. Odpovídající legislativu ale přinesl až aktuálně platný zákon ze 14. března 2006 č. 132/2006 Sb. o kronikách obcí, který vešel v platnost 1. července 2006. Zákon přímo uvádí, že ruší zákon č. 80/1920 Sb. z. a n. i vládní nařízení č. 169/1932 Sb. z. a n. V současnosti tedy za vedení kroniky nadále zodpovídá obec, která umožňuje vedení kroniky jak v ručně psané, tak i v elektronické podobě. Ve druhém případě je vyžadován její výtisk na trvanlivý papír pro dokumenty a svázání po uzavření každého kalendářního roku. Zápisy se mají provádět nejméně jednou za rok a schvaluje je obecní zastupitelstvo. Pod dohledem kronikáře je ve vymezené době umožněno nahlížet do kroniky veřejnosti, občan obce může rovněž navrhopvat úpravy, opravy a dodatečné zápisy. Nicméně i přes to, že je psaní obecních kronik nařízeno zákonem, nejsou stanoveny žádné sankce za případné nevedení kronik, proto ministerstvo vnitra takové obce nijak nepokutuje.³⁴

III. 2 Zákon o zpracování osobních údajů

Dalším zákonem, který významně ovlivnil práci kronikáře, byl zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů z roku 2000. Byl to základní právní předpis, který upravoval ochranu osobních údajů a činnost Úřadu pro ochranu osobních údajů. Po tomto nařízení již nadále nebylo možné uvádět konkrétní osoby (jejich jména, bydliště, data narození apod.) v zapisovaných událostech nebo statistických přehledech bez jejich souhlasu a splnění oznamovací povinnosti. Jeho smyslem bylo zaručení práva na ochranu občana před

³⁴BARTOŇ, J., *O kronikách obcí: Přehled vývoje a náměty pro práci kronikářů*. Praha: Sekurkon, 2005. ISBN 978-80-86604-29-9, s. 26–28, 75.

neoprávněným zasahováním do jeho soukromého a osobního života neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním osobních údajů.³⁵

Potřeba jednotné regulace ochrany osobních údajů na území Evropské unie vedla k přijetí obecného nařízení o ochraně osobních údajů z roku 2016, známého také pod zkratkou GDPR (General Data Protection Regulation). S účinností od 24. dubna 2019 byl původní zákon o ochraně osobních údajů zcela nahrazen novým zákonem o zpracování osobních údajů č. 110/2019, který je v souladu s uvedeným evropským nařízením z roku 2016. Nové úpravy se v oblasti kronikářství týkají především zveřejňování a nahlížení do starších kronik, které nebyly patřičně anonymizovány a kde mohou být uvedeny údaje o žijících osobách. Před zveřejněním kroniky nyní kronikáři musí osobní údaje přepsat, resp. je zcela vypustit nebo použít zkratky. Digitalizované kroniky se nezveřejňují, pouze zpřístupňují například na vyhrazeném počítači v knihovně nebo na obecním úřadě. Zveřejňují se pouze starší svazky kronik, kde již nejsou osobní údaje žijících osob.³⁶

III. 3 Systém vedení kronik

Po výkladu o vývoji obecního kronikářství a úskalích s osobními a osobními citlivými údaji v kronikách se nyní věnujme vedení kronik v každodenní praxi. Zajímat nás bude především osoba kronikáře, dále se budeme zabývat problematikou retrospektivních zápisů a úlohou letopiseckých komisí.

III. 3. 1 Kronikář

Postavení kronikáře není zákonem přesně specifikováno. Z pohledu objektivit je vhodné, aby se jednalo o člověka, který nezasedá v obecním zastupitelstvu a nemá vazby na jeho členy. Obvykle se pak jedná o externího pracovníka, jehož odměna je upravena na základě smlouvy, jakou je dohoda o provedení práce či dohoda o pracovní činnosti. Práce kronikáře spočívá především ve styku s obyvateli, pečlivém sběru dat a dokladů, získávání nebo pořizování fotodokumentace či jiných forem záznamů událostí v dané obci. Často také kronikář čerpá z místních periodik, spolupracuje s paměťovými institucemi, jako jsou muzea, archivy nebo knihovny, a sleduje vývoj statistických dat v obci. Na základě všech

³⁵ Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. *Sbírka zákonů a sbírka mezinárodních smluv*. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=101/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

³⁶ VALUŠEK, D., JANOŠKOVÁ, K., *Obecní kronika dříve a dnes: jak moderní doba proměňuje tradiční profesi. Duha: Informace o knihách a knihovnách z Moravy* [online]. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/clanky/obecni-kronika-drive-dnes-jak-moderni-doba-promenuje-tradici-profesi>

těchto informací pak připravuje koncept zápisu za daný rok, který podle aktuálních směrnic má předložit nejpozději do 28. února následujícího roku letopisecké komisi. Ta má k projednání a schválení čas do konce března. Koncept je pak předložen radě měst nebo obcí, která jej může připomínkovat, a ke schválení konceptu má dojít do 25. dubna. Případné připomínky kronikář zpracuje a nový opravený koncept má předložit do 28. května. Samotný zápis do kroniky pak má být proveden nejpozději do 31. prosince následujícího roku.³⁷

Kronikář by se měl při zachytávání událostí soustředit především na jeho současnost a neměl by soudit nebo hledat příčiny událostí. Je zapotřebí si uvědomit, že kronika má především sloužit pro rychlou orientaci v celé škále událostí a přinášet živý pohled na ně. Plní tak často kromě role jednoho z pramenů historického poznání také velmi důležitou úlohu výchozího bodu dalšího výzkumu. Základem historického poznání však stále mají být především úřední písemnosti v archivech a jejich kritická interpretace.³⁸

III. 3. 2 Retrospektivní zápis

Kromě standardních zápisů týkajících se aktuálního vývoje života v obci může kronikář také doplňovat zápisy k chybějícím rokům, které nebyly zapsány nebo se nedochovaly. V první řadě je však vhodné tuto skutečnost ověřit. Kronika mohla být například odevzdána do okresního archivu nebo může být v držení některého z obyvatel obce. Je totiž známo nemálo případů, kdy se navzdory nařízení kroniky opakovaně půjčovaly občanům domů. Pokud původní zápis opravdu neexistuje, přichází na řadu retrospektivní zápisy nebo se replikují celé chybějící kroniky. V takovém případě se většinou čerpá ze vzpomínek pamětníků, využívá se školních či farních kronik, archivů a ostatních historických pramenů. U retrospektivních zápisů je třeba upozornit především na objektivitu, neboť zdrojové informace mohou být časem zkreslené. Především v případě rozhovorů s pamětníky, kteří budou pochopitelně popisovat události subjektivně, je nadhled a objektivní postup kronikáře klíčový. Vhodné je se na rozhovor a danou problematiku náležitě připravit, dobře zvolené otázky mohou poskytnout více informací. Doporučuje se také si vše zapisovat nebo nahrávat a přepis učinit co nejdříve.

³⁷ BARTOŇ, J., *O kronikách obcí: Přehled vývoje a náměty pro práci kronikářů*. Praha: Sekurkon, 2005. ISBN 978-80-86604-29-9, s. 42.

ŠOTNAROVÁ, L. *Jak vést kroniku obcí a měst*. Brno: MC nakladatelství, 2006., s. 19–23.

³⁸ BARTOŇ, J., *O kronikách obcí: Přehled vývoje a náměty pro práci kronikářů*. Praha: Sekurkon, 2005. ISBN 978-80-86604-29-9, s. 42.

ŠOTNAROVÁ, L. *Jak vést kroniku obcí a měst*. Brno: MC nakladatelství, 2006., s. 19–23.

Retrospektivní zápis má obvykle stejnou strukturu jako běžný zápis a vždy následuje až po běžném zápise, přičemž je důležité existenci takového zápisu uvést do obsahu a rejstříku.³⁹

S problémy týkající se objektivitv replikovaných kronik se v nedávné době potýkala například obec Stráž nad Ohří. V roce 2019 zde vyšel český překlad publikace *Pamětní kniha Korunní*, v originále *Gedenkbuch Krondorf*, jejímiž autory jsou MUDr. Anna Ziener a Gernot Hilbert, vysídlení rodáci z Korunní (části obce Stráž nad Ohří), kteří žili od roku 1946 v Bavorsku. Jelikož se původní úřední kronika obce Korunní nedochovala, rozhodli se Ziener s Hilbertem zaplnit prázdné místo v historiografii jejich obce. Novou repliku kroniky zpracovali na základě studia dostupných archivních a jiných historických pramenů a také si jako vzor vzali dochované pamětní knihy ze Stráže nad Ohří, Okounova a školní kroniku z Korunní. Všechny tyto pamětní knihy byly sepsány německým učitelem Franzem Grumbachem. Grumbachovy záznamy odpovídaly politické a společenské realitě sudetského pohraničí třicátých let a tedy i Ziener s Hilbertem vytvořili subjektivně zbarvenou repliku ztracené pamětní knihy. A zejména kvůli jejich popisu situace v obci po druhé světové válce a odsunu Němců odmítala nejprve pobouřená část obce participovat na českém vydání. Kniha nakonec vyšla i s dodatečnou recenzí od Karla Řeháčka ze Státního oblastního archivu v Plzni, který v ní připomněl, že je potřeba s knihou náležitě kriticky pracovat, a že ač kniha není objektivním odborným zpracováním historie obce, má důležitý význam jako jeden z historických pramenů obecních dějin.⁴⁰

III. 3. 3 Letopisecká komise

Co se týče letopisecké komise, jedná se o komisi zvolenou obecním zastupitelstvem, která má spolupracovat s kronikářem, projednávat případné problémy s vedením kroniky, vyjadřovat se k jeho návrhům zápisů a příloh a posuzovat, zda zápisy neporušují práva či zájmy třetích osob. Hlavním smyslem komise je pak zajistit objektivitu zápisů a důstojnou reprezentaci obce. Je-li to pro obec výhodnější, může zastávat práci letopisecké komise jiná komise, např. kulturní nebo školská.⁴¹

³⁹ BARTOŇ, J., *O kronikách obcí: Přehled vývoje a náměty pro práci kronikářů*. Praha: Sekurkon, 2005. ISBN 978-80-86604-29-9, s. 46–48.

ŠOTNAROVÁ, L. *Jak vést kroniku obcí a měst*. Brno: MC nakladatelství, 2006., s. 19–22.

⁴⁰ ŘEHÁČEK, K., Odborné stanovisko k publikaci *Pamětní kniha Korunní*. Plzeň: SOA Plzeň, 2020.

⁴¹ ŠOTNAROVÁ, L. *Jak vést kroniku obcí a měst*. Brno: MC nakladatelství, 2006., s. 19.

IV. Kroniky v archivech

V této kapitole se budu zabývat kronikami, které jsou již trvale uloženy v archivech, tedy těch, jež obce již po uplynutí skartačních lhůt předaly archivům do péče na základě řádně provedeného skartačního řízení. Zaměřím se na situaci na Plzeňsku a Karlovarsku, popíši proces skartačního řízení a ukládání kronik ve Státním oblastním archivu v Plzni a jeho vnitřních organizačních jednotkách, státních okresních archivech, a budu se věnovat rovněž jejich digitalizaci a zpřístupňováním na webovém portálu Porta fontium.

IV. 1 Uložení kronik do archivu

Mezi instituce spoluvytvářející podobu moderní společnosti patří archivy. Kromě toho, že v mnohých ohledech zůstávají garantem právních jistot, poskytují také hlavní pramennou základnu pro poznání minulosti a samy ke studiu dějin přispívají. Představují součást vědeckého, kulturního a společenského života regionů.⁴²

Podle § 3 odst. 1 písm. f) zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů nesou územní samosprávné celky povinnost uchovávat dokumenty a umožnit výběr archiválií. Tato povinnost se týká i obecních kronik. V rámci spisové služby, jejíž výkon ukládá obcím zmíněný zákon, mapují pracovníci archivů v dané obci kroniky ještě v průběhu jejich vedení. Po dopsání obecní kroniky, tedy jejího dílu psaného ručně nebo vytištěného do podoby knihy, nemůže obec s kronikou nakládat libovolně, nýbrž ji musí nadále chránit před ztrátou, poškozením i neoprávněným přístupem. Po uplynutí příslušné skartační lhůty pak obec vyvolá skartační řízení, během něhož zaměstnanci místně příslušného státního archivu posoudí, zda bude kronika vybrána za archiválii. Za řádné provedení skartačního řízení tedy odpovídá obec a dohled nad řízením má ze zákona příslušný státní archiv. V případě obecních kronik je to státní oblastní archiv, do jehož územní působnosti spadá obec s kronikou, a okresní archivy jako jeho vnitřní organizační jednotky. Skartační řízení se provádí v kalendářním roce následujícím po uplynutí skartační lhůty dokumentu. Kronika zpravidla jako archiválie vybrána bývá, její důležitá dokumentární hodnota je podtržena i normativním ustanovením státu v příslušné příloze výše uvedeného zákona o archivnictví a spisové službě. Poté je

⁴² BYSTRICKÝ, V., Státní oblastní archiv v Plzni. In: Bystrický, V. a kol., *Západočeský historický sborník 1*. Státní oblastní archiv v Plzni, 1995., s. 237.

kronika uložena v místně příslušném okresním archivu a obec pak již nemá povinnost umožňovat veřejnosti do ní nahlížet.⁴³

V důsledku zákona č. 499/2004 Sb. z 30. června 2004, o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, který vstoupil v platnost 1. ledna 2005, došlo při předávání kronik do archivu k podstatné změně. Do té doby platila zásada, že do příslušného okresního archivu je třeba uložit ty dokončené svazky kronik, jejichž záznamy končily zápisem starším než padesát let. Od 1. ledna 2005 je skartační lhůta deset let a kroniky se stávají archiváliemi již deset let po dopsání. Státní archiv kronice zajišťuje a garantuje trvalé uchování v neporušeném stavu a zajišťuje také případné konzervační nebo restaurátorské práce. Kronika jako evidovaná součást Národního archivního dědictví je pak zařazena do celostátní archivní evidence. Pracovníci archivu mají pro běžné zacházení s kronikou k dispozici základní informace, tedy od kdy do kdy byla kronika vedena, jakým jazykem je psána či jaké jsou její rozměry. Kronika je uložena do depozitáře k ostatním materiálům vzniklým z činnosti příslušné obce nebo města. Zároveň se kroniky také digitalizují, jednotlivé jejich stránky se naskenují a zveřejní v digitálním archivu. Studovat v archivech České republiky může bezplatně každý občan starší 18 let a to v badatelnách, které jsou pro nahlížení do archiválií určené,⁴⁴ případně i dálkovým způsobem, což se týká právě studia digitalizovaných archiválií.

Okresní archivy jsou také hlavní instituce, s nimiž kronikáři komunikují a spolupracují. Nacházejí se v nich archivní soubory, které obsahují archiválie vzniklé z činnosti obcí, škol, farností, peněžních ústavů, zájmových organizací, správních i samosprávných úřadů, dále se jedná o sbírky a osobní či rodinné fondy. Kronikář má také prezenční přístup k archivní knihovně, kde jsou uloženy publikace zaměřené na obecné a regionální dějiny a na pomocné vědy historické. V Národním archivu a sedmi státních oblastních archivech⁴⁵ tak může kronikář nalézt třeba informace z historie ústředních úřadů a jejich odborných organizací, německé okupační správy a organizace, justiční správy,

⁴³ HROMÁDKA, T. *Kroniky obcí*. Praha: NIPOS, 2014. ISBN 978-80-7068-280-7, s. 47.

O obecních kronikách z pohledu legislativy. *Čtenář* [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://www.svkkl.cz/ctenar/clanek/436>

⁴⁴ BARTOŇ, J., *O kronikách obcí: Přehled vývoje a náměty pro práci kronikářů*. Praha: Sekurkon, 2005. ISBN 978-80-86604-29-9, s. 53.

O obecních kronikách z pohledu legislativy. *Čtenář* [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://www.svkkl.cz/ctenar/clanek/436>

⁴⁵ K 1. 1. 2005 zákonem č. 499/2004 Sb. byly zřízeny: Národní archiv v Praze, Státní oblastní archivy v Praze, Třeboni, Plzni, Litoměřicích, Zámrsku (aktuálně v Hradci Králové), Moravský zemský archiv v Brně a Zemský archiv v Opavě.

dopravy, velkostatků, státních lesů, zdravotních a sociálních zařízení, podniků, politických a zájmových organizací, kulturních a vědeckých institucí.⁴⁶

IV. 2 Archiv města Plzně

Plzeň patří mezi města s poměrně dlouhou tradicí péče o archiválie. Původně byly písemnosti městských ústavů, spolků, škol, klášterů či far uchovávány přímo u původců a šlo tedy spíše o staré registry. Roku 1879 vznikl jako součást Městského historického muzea i archiv, který se roku 1948 osamostatnil pod názvem Archiv města Plzně. Přestože se Plzeň stala sídlem krajských úřadů, v archivní sféře se toto její postavení příliš neprojevovalo. Písemnosti institucí se širší působností než městskou či okresní většinou zůstávaly u svých původců nebo byly převzaty do archivů, sídlících mimo Plzeň. Významné podniky jako Škodovy závody, pivovary či banky si začaly vytvářet své vlastní archivy.⁴⁷ Archiv města Plzně byl v roce 1948 zřízen jakožto organizační součást Národního výboru města Plzně, po roce 1990 pak jako odbor Magistrátu města Plzně. Od roku 1961 sídlí v bývalé policejní budově ve Veleslavínově ulici, č.p.19. Od tohoto období se do městského archivu dostaly kmenové fondy, přejímány byly fondy obcí připojených k Plzni, spolkové archivy, archiválie plzeňských škol a podniků a další osobní fondy.⁴⁸

IV. 3 Státní oblastní archiv v Plzni

Dne 25. listopadu 1948 byl vytvořen tzv. krajský archivní depozitář, jenž se nacházel v budově cisterciáckého konventu v Plasích na severním Plzeňsku. V roce 1951 byly ve všech krajích vytvořeny krajské archivy, spravované krajskými národními výbory. Krajský depozitář získal název Státní archiv v Plzni. Nově bylo archivnictví zorganizováno vládním nařízením č. 29 ze 7. května 1954, v němž řízení archivů přešlo z krajských národních výborů na ministerstvo vnitra, resp. na archivní oddělení jeho krajských správ. Stejným nařízením byly dále vytvořeny okresní a podnikové archivy, na něž odborně dohlíželo archivní oddělení krajských správ ministerstva vnitra. V roce 1955 se plzeňský krajský archiv přestěhoval z Plas do bývalé věznice Krajského soudu v Plzni do Sedláčkovy ulice. O budovu se archiv dělil se Sborem národní bezpečnosti. V roce 1956 byly k dosavadním krajským archivům přičleněny zemědělsko-lesnické archivy,

⁴⁶ HROMÁDKA, T. *Kroniky obcí*. Praha: NIPPOS, 2014. ISBN 978-80-7068-280-7, s. 50

⁴⁷ BYSTRICKÝ, V., Státní oblastní archiv v Plzni. In: Bystrický, V. a kol., *Západočeský historický sborník 1*. Státní oblastní archiv v Plzni, 1995., s. 237. BYSTRICKÝ, V., Státní oblastní archiv v Plzni. In: Bystrický, V. a kol., *Západočeský historický sborník 1*. Státní oblastní archiv v Plzni, 1995., s. 271.

⁴⁸ Archiv města Plzně. *Historie archivu*. [online]. [cit. 2022-20-03]. Dostupné z: <https://amp.plzen.eu/o-nas/historie-archivu/historie-archivu.aspx>

vytvořené po roce 1947, aby převzaly péči o archiválie velkostatků. Pro Plzeňsko byl zemědělsko-lesnický archiv vytvořen v Horšovském Týně. V roce 1959 byla pracoviště v Horšovském Týně i se všemi svými depozitáři soustředěna do bývalé věznice Krajského soudu v Klatovech.⁴⁹

Od 1. července 1960 byla síť archivů přizpůsobena novému administrativnímu členění státu, kdy spojením Plzeňského a části Karlovarského kraje vznikl kraj Západočeský. Kadaňský státní archiv Karlovarského kraje se i se svým pracovištěm v Klášterci stal pobočkou Státního archivu v Plzni. Pro obě tato pracoviště bylo nutno najít nové umístění, a tak byly zakoupeny tři budovy ve Žluticích na Karlovarsku, kam se archiválie přestěhovaly v roce 1969. V letech 1963–1964 byly v plzeňském archivu vybudovány fotografická a konzervační dílna. V roce 1966 byly zrušeny archivní správy při krajských národních výborech a jejich kompetence převzali na krajské úrovni vedoucí státních archivů. K dosavadním dvěma oddělením Státního archivu v Plzni přibyla skupina pro kontrolu a instruktáž okresních a podnikových archivů a dále skupina pro ochranu a využívání tzv. jednotného archivního fondu, do jejíž pravomoci patřila i badatelna, příruční knihovna a obě dílny. V květnu 1974 byl vydán zákon č. 97/1974 Sb., o archivnictví a v návaznosti na něj řada vyhlášek a směrnic, které definitivně potvrdily stav vytvořený po roce 1954. Státní archiv v Plzni byl přejmenován na Státní oblastní archiv v Plzni. Dne 1. ledna 1979 bylo zřízeno třetí, tzv. hospodářské oddělení se zaměřením na péči o dokumenty podnikových archivů. V letech 2006 a 2009 byly zrušeny pobočky plzeňského SOA ve Žluticích a v Klatovech a jejich archiválie byly přestěhovány do nově získaných prostor v Klášteře u Nepomuka. Postupně sem byly také přemístěny archiválie z nevyhovujících depozitářů některých okresních archivů.⁵⁰

V roce 1990 byly okresní archivy vyňaty z pravomoci odboru vnitřních věcí okresních národních výborů, přeneseny do působnosti kanceláře přednosty a přejmenovány na státní okresní archivy. Od 1. srpna 2002 byly státní okresní archivy převedeny do správy příslušných státních oblastních archivů. V roce 2004 byl vydán nový zákon o archivnictví a spisové službě č. 499/2004 Sb., v roce 2009 pak jeho novela (č. 190/2009 Sb.). Na jeho základě se ze státních okresních archivů staly tzv. vnitřní organizační jednotky státního oblastního archivu.⁵¹ Správní působnost SOA v Plzni je dnes

⁴⁹ BYSTRICKÝ, V., Státní oblastní archiv v Plzni. In: Bystrický, V. a kol., *Západočeský historický sborník 1*. Státní oblastní archiv v Plzni, 1995., s. 243–245.

⁵⁰ BYSTRICKÝ, V., Státní oblastní archiv v Plzni. In: Bystrický, V. a kol., *Západočeský historický sborník 1*. Státní oblastní archiv v Plzni, 1995., s. 248–271.

⁵¹ SOA v Plzni. *Státní oblastní archiv v Plzni* [online]. [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <http://www.soaplzen.cz/historie-archivu>

vymezena Plzeňským a Karlovarským krajem a jeho jednotkami jsou státní okresní archivy Domažlice (se sídlem v Horšovském Týně), Cheb, Karlovy Vary, Klatovy, Plzeň-jih (se sídlem v Blovicích), Plzeň-sever (se sídlem v Plasích), Rokycany, Sokolov (se sídlem v Jindřichovicích) a Tachov.

SOA v Plzni se zabývá kontrolou výkonu spisové služby a výběru archiválií, výkonem státní správy a správních činností, vedením evidence archiválií, ochranou a všestrannou péčí o archiválie, vědeckovýzkumnou a popularizační činností v oboru archivnictví, pomocných věd historických a regionální historie.⁵² Od roku 1989 se zástupci SOA v Plzni aktivně zúčastňovali celorepublikových jednání, jež měla českému archivnictví vrátit pozici tendenčně ztracenou v minulých letech a dát impuls k dalšímu intenzivnímu rozvoji. Již na konci roku 1989 například SOA, spolu s dalšími západočeskými paměťovými institucemi i jednotlivci, začal připravovat edici fotokopií dokumentů, dokládajících po léta zamlčované či falšované osvobození západních Čech americkou armádou v roce 1945. Rehabilitace a restituce, jimiž měly být zčásti napraveny některé křivdy, vyžadovaly doložení jejich oprávněnosti a mnoho z toho bylo uloženo právě v archivu, čili počet výpisů, rešerší a vyhledávaných soudních spisů mnohonásobně stoupl. Také velmi vzrostl počet badatelů, mezi nimiž byli a jsou i cizinci. Značně se zintenzivnil bohemikální výzkum v Bavorsku, což následně zapříčinilo také vznik informačního portálu *Porta fontium*, ve kterém jsou zpřístupněny digitalizované archiválie.⁵³

IV. 4 Porta fontium

SOA v Plzni a Generální ředitelství bavorských státních archivů v Mnichově 8. dubna 2011 slavnostně spustili webový portál *Porta fontium*. Tato webová platforma umožňuje bezplatné vyhledávání archiválií, uložených ve státních archivech České republiky a státních archivech Bavorska. Provozovatelem platformy je SOA v Plzni. Za jejím vznikem stála snaha spojit násilně roztržené archivní fondy z historického soužití Čechů a Němců do jednoho virtuálního celku a to pomocí digitálních médií. V českých archivech je uloženo mnoho archivních fondů, jež se vztahují k sudetoněmeckým dějinám a dějinám bavorského příhraničí. V Bavorsku je zase mnoho archiválií původem z

⁵² SOA v Plzni. *Státní oblastní archiv v Plzni* [online]. [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <http://www.soaplzen.cz/popis-cinnosti>

⁵³ BYSTRICKÝ, V., Státní oblastní archiv v Plzni. In: Bystrický, V. a kol., *Západočeský historický sborník 1*. Státní oblastní archiv v Plzni, 1995., s. 271.

dnešního území České republiky, jež se s odsunem německého obyvatelstva dostaly po druhé světové válce za hranice. V mnoha případech se jedná o obecní, farní a školní kroniky. Projekt *Porta fontium*, neboli Bavorsko-česká síť digitálních historických pramenů, tak opětovně spojil k sobě patřící archiválie do jednoho virtuálního celku, z něhož se zhotovují digitální kopie archiválií, které se mohou zpřístupnit veřejnosti, vědeckému světu i regionálním badatelům.

Státní okresní archivy, které jsou vnitřními organizačními jednotkami SOA v Plzni, disponují archivními soubory, které mapují a dokumentují život německého obyvatelstva až do jeho odsunu po druhé světové válce. V rámci těchto fondů se dochovalo 1758 městských, obecních, farních, školních či spolkových kronik od počátku 18. století do roku 1948. Tyto kroniky jsou virtuálně propojeny s obdobnými archiváliemi uloženými v Bavorském hlavním státním archivu v Mnichově. V portále je tedy možné najít kroniky, které jsou uchovávány ve státních okresních archivech Cheb, Domažlice, Karlovy Vary, Klatovy, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany, Sokolov, Tachov a v Bayerisches Hauptstaatsarchiv München. Vzhledem k ochraně osobních údajů jsou ve většině případů u všech typů kronik kromě obecních zobrazovány pouze snímky se záznamy staršími než 75 let. Po uplynutí této lhůty budou záznamy automaticky zpřístupněny. V případě zájmu o nahlédnutí do novějších zápisů je možné v příslušném archivu podat odůvodněnou žádost o předložení těchto materiálů k prezenčnímu studiu v badatelně.

Veškerý obsah portálu *Porta fontium* je autorským dílem a jako takový je chráněn autorským zákonem. Jejímu provozovateli, tedy SOA v Plzni, přísluší k databázi zvláštní práva a uživatelům portálu není dovoleno do těchto práv zasahovat, tj. neoprávněně databázi užívat. Informace se mohou užívat pro osobní potřebu, vědecké účely, výstavní či publikační účely.⁵⁴

⁵⁴ Bavorsko-česká síť digitálních historických pramenů. *Porta fontium* [online]. [cit. 2021-21-05]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/>

V. Klatovské kroniky na Porta fontium

Na portále Porta fontium jsou digitálně zveřejněné veškeré kroniky nacházející se v péči Státního okresního archivu Klatovy. Jsou zde kroniky z celkem 219 obcí, spadající pod klatovskou správu. Tato kapitola mé práce se zaměřuje na kroniky města Klatov. Jsou rozdělené do tří skupin - kroniky obecní, kroniky školní a kroniky ostatní.

V. 1 Obecní kroniky

Obecních kronik města Klatov je na portále třicet. Nejstarší a jediná, v jejímž obsahu je zaznamenán více než jeden rok, je kronika z let 1905–1956. Je také jako jediná psaná ručně. Tuto kroniku představím podrobněji v závěrečné části práce. O období mezi lety 1957–1982 nejsou na portále žádné záznamy, tudíž další zveřejněná kronika začíná až rokem 1983. Od tohoto roku až dodnes se obecní klatovská kronika píše vždy po jednom kalendářním roce, na portále si tedy lze prohlédnout kroniky z jednotlivých let 1983–2012.⁵⁵ Kromě délky zápisů se změnila také forma. Kronikář Jan Benedikt již nepsal zápisy ručně, ale používal psací stroj. Kroniku rozdělil na dvě hlavní části, v té první blíže rozvádí činnost vedoucích politických složek města, hodnocení a statistické údaje průmyslových a zemědělských závodů, problematiku životního prostředí a počasí. Druhá část kroniky klade větší důraz na jednotlivá témata z první části, konkretizuje je a rozvádí. Na konci kroniky je uveden obsah. V roce 1989 a 1990 jsou na začátcích knih připomenuty události listopadu 1989. Od roku 1993 se změnila forma kroniky, obsah se přesunul dopředu a zápisy se již nepsaly na psacím stroji, ale na počítači. Bohužel také v tomto roce kronikář Jan Benedikt tragicky zesnul, a jelikož se nenašel pokračovatel, navrhlo vedení městského úřadu v Klatovech, aby roční zápisy do kronik připravovalo okresní muzeum Klatovy, dnes Vlastivědné muzeum Dr. Hostaše v Klatovech. Od roku 1993 dodnes tedy obecní kroniku vedou odborní pracovníci klatovského muzea a její formát je zatím minimálně měněný. Poslední zveřejněná kronika z roku 2012 je rozdělena na části - Městský úřad Klatovy; Politický život města; Církev a náboženství; Kultura a kulturní zařízení; Tisk a televize; Peněžní ústavy; Dobrovolné organizace, svazy, kluby a sdružení; Sport; Školství; Zdravotnictví; Sociální oblast a charita; Úřady, správa a instituce; Služby; Doprava; Hospodářství; Bydlení a výstavba v Klatovech; Průmysl;

⁵⁵Tento údaj je platný k roku 2022.

Zemědělství; Lesy a zeleň; Výběr zajímavých událostí společenského života města Klatovy; Počasí; Výběr z nových přírůstků knihovny Vlastivědného muzea Dr. Hostaše.⁵⁶

V. 2 Školní kroniky

Školních kronik je z Klatovska na portále *Porta fontium* zveřejněno čtyřicet osm. Největší zastoupení zde má klatovské gymnázium, kterému patří osm kronik. Ta nejstarší je z let 1812–1865. Je psaná německy, stejně jako začátek druhé kroniky z let 1865–1914. Když v roce 1870 skončil ve vedení školy řád benediktinů, změnily se ve škole poměry a tedy i kronikář a psaný jazyk. Od tohoto roku se gymnaziální kroniky psaly v češtině. Další kronika je z let 1914–1940. V Kronice z let 1940–1953 se kromě ručních zápisů poprvé vyskytují i vystřižené úryvky z novin a fotografie. Dále pokračují kroniky z let 1953–1957 a 1957–1959. Následující tři roky nejsou zaznamenány a poslední dosud zveřejněná kronika je z let 1963–1988. Kromě toho se na portále vyskytuje speciální kronika, ve které jsou pouze podpisy abiturientů u příležitosti jejich sjezdů, a to z let 1879–1972.

Na portále je mnoho kronik z dnes již neexistujících měšťanských dívčích a chlapeckých škol, národních škol a obecních škol. Všechny jsou převážně z první poloviny 20. století a končí v 50. – 60. letech. Dvě kroniky zde má pomocná základní škola, poslední zveřejněný rok je 1981. Z dnešních čtyř základních škol jsou na portále zveřejněné kroniky pouze ze dvou. Základní škola Plánická zde má dvě kroniky, první z let 1967–1978, druhou z let 1978–2004. Základní škola Antonína Zápotockého, nynější Základní škola Čapkova má na portále zveřejněné kroniky tři, první je z let 1959–1963, druhá z let 1963–1982 a třetí z let 1983–2000. Tři kroniky zde má dnes již neexistující Základní škola Husovo náměstí, která vedla kroniky nepřetržitě od roku 1953 až do jejího zrušení v roce 2000. Obecně u zdejších školních kronik platí, že čím mladší jsou data zápisů, tím více se v knize objevují fotografie a hlavně novinové výstřižky a úryvky, vypovídající o úspěších žáků. Výjimkou je kronika Živnostenské školy Dr. Aloise Rašina, která vedla kroniku od roku 1929 do roku 1941 a kde jsou fotografie již na jejích předních stránkách.

Ze středních škol má na portále dvě kroniky Střední škola zemědělská v Klatovech, první je z let 1932–1984, ačkoliv od roku 1948 až do konce nejsou z důvodu již zmiňované ochrany osobních a citlivých údajů žijících osob zápisy v knize zveřejněné, druhá kronika

⁵⁶ Obecní kroniky (Klatovy). *Porta fontium* [online]. [cit. 2022-03.-04]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/contents/chronicle/soap-kt/klatovy/obecni-kroniky?language=cs>

je z let 1984–2008 a zde nejsou zveřejněné vůbec žádné zápisy. Střední škola ekonomická má zveřejněnou kroniku z let 1964–1983. Střední zdravotnická škola má na portále kroniky dvě a to z let 1950–1993 a 1994–2004, ani z jedné kroniky však nejsou zápisy z výše zmíněných důvodů zveřejněny. Nejbarevnější knihou je kronika Středního odborného učiliště zemědělského v Klatovech z let 1974–1989. Je v ní kromě fotografií mnoho kreseb či barevně podtržených dobových hesel, například hned na začátku knihy je přes celou stranu nakreslený srp a kladivo.⁵⁷

V. 3 Ostatní kroniky

V této sekci se nachází šest kronik. Kronika Okresního četnického velitelství v Klatovech z let 1870–1935 má stejnou formu jako kronika Četnické stanice v Klatovech z let 1850–1946 a památník velitelství četnického oddělení z let 1918–1936. Ve všech knihách se nachází údaje o zřízení a umístění velitelství, jména nejbližší představených velitelů, seznam velitelů stanic a zápis důležitých událostí. V kronice četnické stanice se navíc nachází seznam podřízeného mužstva. Kromě těchto česky psaných pamětních knih je tu i památník okresního četnického velitelství z let 1850–1928 vedený v němčině, po formální stránce je však stejný.

Nejstarší klatovskou kronikou na portále je Kronika ostrostřelců z let 1792–1846. Má 39 stran a je napsaná v němčině. Kronika měšťanské besedy z let 1863–1925 neobsahuje žádné zápisy, pouze podpisy, hudební náčrty či kresby řady hudebníků a umělců, ale i tím ukazuje na bohatý kulturní život v Klatovech.⁵⁸

⁵⁷Školní kroniky (Klatovy). *Porta fontium* [online]. [cit. 2022-03.-04]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/contents/chronicle/soap-kt/klatovy/skolni-kroniky?language=cs>

⁵⁸Ostatní kroniky (Klatovy). *Porta fontium* [online]. [cit. 2022-03.-04]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/contents/chronicle/soap-kt/klatovy/ostatni-kroniky?language=cs>

VI. Kronika města Klatov z let 1905–1956

V této kapitole se budu nejprve věnovat celkovému popisu klatovské kroniky. Poté se zaměřím na rozbor konkrétního období. Z více jak padesáti let zápisů jsem se vybrala léta 1948–1953, která byla pro československé občany z historického hlediska přelomová a pro mě, jakožto klatovského občana, zajímavá díky možnosti srovnání života v Klatovech tehdy a dnes. Z kroniky se pokusím vypsát právě takové zápisy, které souvisí s tehdejší politickou situací. Nakonec se budu věnovat dovětku, který byl dodatečně do kroniky dopsán.

VI. 1 Obecné informace o kronice

Jak jsem již zmínila v předcházející kapitole, na portálu Porta fontium se k roku 2022 nachází 30 obecních kronik města Klatovy. Pouze jedna z nich však pojímá ve svém obsahu desítky let a představuje to, co si pod pojmem *kronika* většina lidí představí. Kniha má pevné hnědé desky a na titulní straně je zlatý nápis *Pamětní kniha král. města Klatov 1905*. Na první dvoustraně se ve zdobně namalovaném rámečku nacházejí dva tehdejší klatovské znaky, nápis *Pamětní kniha města Klatov* a podpisy starosty a člena městské rady. Na následující dvoustraně je opět zdobným písmem napsáno „*S bohem započato na konci měsíce března léta Páně 1905.*” Pod nadpisem je ručně malovaný znak města a oznámení, že kronikářem byl ustanoven tajemník Gustav Sláma. Toto oznámení je ovšem dopsáno až dodatečně v roce 1932, kdy byly vládním nařízením stanoveny formální náležitosti pamětních knih. Na další dvoustranně je ručně a zdobně nadepsáno *Rok 1905* a začíná vyprávění kronikáře. Kronikář Gustav Sláma psal kroniku do roku 1937, po něm tuto funkci převzal Karel Peters, který kroniku vedl až do roku 1956, kdy zápisy končí. Oba kronikáři měli úhledné, dobře čitelné písmo a zejména Gustav Sláma ho měl velmi zdobné. Vyprávěním Karla Peterse ovšem kronika nekončí, za rokem 1956 je devítistránkový dovětek k období z let 1945–1956. Není zde přesně uvedeno, v jakém roce byl dodatek napsán, zřejmě je pouze to, že ho z pověření rady Městského národního výboru v Klatovech společně napsala vybraná skupina několika lidí. Kniha má 509 stran a je celá napsaná v češtině. Listy jsou očíslované v horních rozích. V letech 1905–1945 byl jejím původcem Městský úřad v Klatovech, od roku 1946 pak Městský národní výbor v Klatovech.⁵⁹

⁵⁹ Kronika města (Klatovy). *Porta fontium* [online]. [cit. 2022-05.-04]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30460179?language=cs>

VI. 2 Léta 1948–1953

VI. 2. 1 Kronikář Karel Peters

Období let 1948–1953 zachytil v kronice gymnaziální ředitel a vážený klatovský občan Karel Peters. Narodil se 8. dubna 1879 ve Velké Třebýcině na Přešticku. Vychodil obecnou školu v Horšicích a od roku 1890 studoval klatovské gymnázium. Zde odmaturoval s vyznamenáním a ve svých studiích pokračoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1904 se vrátil na klatovské gymnázium, kde působil jako učitel a v letech 1927–1939 jako ředitel. Byl oblíbeným pedagogem, který dokázal svým přednesem a výkladem žáky zcela zaujmout. Mezi jeho studenty patřili významní literární historikové a kritici František Buriánek a Jan Petrmichl, básníci a spisovatelé František Gottlieb, Jan Šnobl či Jan Pilař nebo děkan Husovy československé bohoslovecké fakulty v Praze Miroslav Kaňák. Karel Peters patřil k předním klatovským demokratickým politikům, během první světové války se podílel na formování klatovské “mafie”- protirakouského spolku klatovských občanů a sehrál významnou úlohu při konstituování československého státu 28. října 1918 v Klatovech. V letech 1923 - 1927 působil ve funkci starosty Klatov. Byl dlouhá léta činným v obecní samosprávě a kulturních akcích na Klatovsku. Do místního časopisu přispíval články z klatovské samosprávy a z dějin města a gymnázia. Časopis Společnosti přátel starožitností otiskl jeho články *Raabova reforma na klatovském panství*, *Klatovské hospodářství před Raabovou reformou* a *Dějiny jesuitské koleje v Klatovech*. Tento článek pak vydalo klatovské muzeum jako samostatný tisk k doplnění knihy *Dějiny města Klatov* od Jindřicha Vančury. V letech 1938–1956 psal Karel Peters klatovskou obecní kroniku. Ta byla v roce 1957 v krajské soutěži kronik oceněna jako jedna z nejlépe vedených kronik okresních měst. Karel Peters zemřel 19. února 1968 v Klatovech.⁶⁰

VI. 2. 2 Kronikářský zápis

Rok 1948

V kronice začíná tento rok standardními informacemi o počasí, nové stavbě silnice a schůzích místního národního výboru (MNV). Prvním zápisem, ze kterého je patrné, že v

⁶⁰ŠLEISOVÁ, Karel Peters, městský archivář a kronikář, osmdesátníkem. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností* Praha: Společnost přátel starožitností. Roč. 67, č. 2 (1959), s. 36–37.

Dějiny klatovského gymnázia. *Gymnázium Jaroslava Vrchlického, Klatovy*. [online]. [cit. 2022-09.-04] Dostupné z: <https://www.klatovnet.cz/gymkt/fr.asp?tab=gymkt&id=44&burl=&pt=OS06>

Československu nastaly změny, je zápis z 26. února:

26. 2. Konala se mimořádná schůze MNV. Na ní bylo pět lidí zbaveno členství a museli okamžitě schůzi opustit. Bylo ustanoveno nové předsednictvo a všichni členové MNV složili slib věrnosti nové vládě a zaslali Klementu Gottwaldovi děkovný telegram.

4. 3. Velký rozruch ve městě způsobilo zabránění průmyslových závod firem Krčma a Ferus a ostatních závodů s více jak 50 dělníky.

9. 3. Po bytech začala chodit bytová komise.

22. 3. Na Květnou neděli byla vyhlášena pracovní povinnost v rámci směny vítězství a staří i mladí, muži i ženy museli pracovat celý den ve svém zaměstnání nebo na úpravě ulic, veřejných sadů či hřbitova.

1.5. Oslava 1. Máje byla pořádána jednotně. Účast dělnictva i ostatních zaměstnanců byla vysoká, přestože bylo chladné počasí.

30. 5. Konaly se volby do Národního shromáždění, byla povolena jen jedna kandidátka. Výsledky: voličů bylo celkem 9085, národní frontu volilo 7684, bílých lístků bylo 814 a neplatných 587.

7. 6. Na schůzi MNV byl schválen pětiletý hospodářský plán.

14. 6. Byl na náměstí uspořádán veřejný oslavný projev na počest zvolení Klementa Gottwalda novým prezidentem.

9. 7. Konala se slavnostní schůze MNV na počest prezidenta Gottwalda. Po zahrání chorálu Sv. Václave dostal slovo kulturní referent, který vylíčil život prezidenta Gottwalda, jeho politickou činnost a jeho úlohu v únorových událostech. Navrhnul, aby byl Gottwald zvolen čestným občanem města Klatov, což bylo jednomyslně schváleno.

20. 9. Konala se schůze MNV, která začala minutou ticha za zesnulého Edvarda Beneše. Na konci schůze byla ve volných návrzích schválena rezoluce, ve které MNV žádá předsednictvo vlády, aby osoby, které poškozují klidný chod hospodářsko-politického vývoje a to jak šeptanou propagandou, tak šířením letáků s vylhanými zprávami, byly co nejpřísněji stíhány a tresty si odpykávaly v pracovních útvarech.

7. 11. V celém městě byly vyvěšeny prapory k oslavám výročí Říjnové revoluce.

22. 11. Po zahájení schůze MNV bylo usneseno poslat prezidentu republiky pozdravný telegram k jeho narozeninám. Okresní osvětová rada uspořádala v předvečer jeho narozenin oslavný večer.

21.12. Konal se oslavný večer k uctění 69. narozenin generalissima Stalina.

27. 12. Podle vládního nařízení ze dne 24. 12. byly všechny obchody kromě

potravinářských uzavřeny a obchodníci musí provést inventuru do 31. 12.⁶¹

Rok 1949

1. 1. Nařízením MNV byli vyzváni všichni majitelé domů, aby 3. 1., v den zahájení prací na pětiletce, vyvěsili prapory. Náměstí bylo vyzdobeno prapory, na kašně byla pěticípá hvězda a obrazy Marxe, Lenina, Stalina a Gottwalda. Na radnici byl vyvěšen nápis *Pětiletkou k socialismu*.

10. 1. podle vládního nařízení byl uvolněn prodej textilních výrobků a obuvi. Ceny obojího byly však zvýšeny o všeobecnou daň do té míry, že si občané s pevnými příjmy zboží nemohli koupit. Proto byly vydány šatenky pro dělníky, úředníky, důchodce. Neměly být vydány pro lékaře, advokáty, živnostníky, kněží, obchodníky. Dále nebyly vydány zemědělcům, kteří jsou vlastníky půdy o rozloze větší než 15 ha. Vládní nařízení vyvolalo velký rozruch, zejména rozdíl mezi cenami zboží na volném trhu.

9. 2. V tyto dny probíhala kontrola inventur u živnostníků a obchodníků, která způsobila velký rozruch. Byla prováděna neobyčejně přísně, byly jim prohlíženy i byty.

20. 2. Na oslavu výročí komunistického vítězství se pracuje v neděli na rozmanitých zemních úpravách. V továrnách a obchodech se uklízí.

23. 2. V tento den byl znárodněn obchod se železem a obchod s klobouky a kožešinami.

1. 5. Konaly se velkolepé oslavy práce s průvodem a večerní veselící.

8. 7. O pouťové slavnosti byl uspořádán průvod k Masarykově škole, kde byla výstava *Klatovsko v práci*.

30. 10 V Klatovech se konala oficiální oslava 28. října. Náměstí bylo ozdobeno prapory a vlajkami státními a sovětskými, girlandami z chvojí, nápisy, látkami, obrazy a to vše pod heslem *Bez 7. listopadu 1917 nebylo by 28. října 1918*.

5. 11. Konala se oslava výročí Říjnové revoluce, sešli se zde dělníci, úředníci, žactvo a vojsko, po hymně a projevech se hrála Píseň práce.

30. 11. Byla vyvěšena vyhláška MNV, ve které byli občané vybízeni, aby hlásili nadměrné byty.

23. 12. Na schůzi MNV bylo schváleno zřízení bytového komunálního podniku.

⁶¹Kronika města (Klatovy). *Porta fontium* [online], str. 197-203 [cit. 2022-08.-04] Dostupné z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460179/soap-kt_00798_mesto-klatovy-1905-1956_1970?language=cs

Majetkovou podstatou nového komunálního podniku je veškerý domovní majetek města Klatov a konfiskovaný domovní majetek spravovaný klatovskou obcí.⁶²

Rok 1950

1. 1. Na počátku druhého roku pětiletky se ozývala na klatovském nádraží hudba. Vítala pracující při jejich příjezdu do práce. V průmyslových závodech byly konány slavnostní schůze. Z malé radní síně byla udělána oddávající síň, neboť každý občan, který chce vstoupit do manželství je povinen uzavřít občanský sňatek. Byly zavřeny tři advokátní kanceláře.

25. 2. Druhé výročí únorového převratu bylo oslaveno údernickými směnami ve všech průmyslových závodech.

3. 3. Na schůzi MNV se schválilo, aby kamenický podnik Václava Hocha byl začleněn do komunálního podniku. Bylo zřízeno několik dalších komunálních podniků z majetkové podstaty soukromých firem.

1. 5. Oslava 1. Máje byla konána s velkou okázalostí. Ráno se v ulicích seřadili dělníci a úředníci ze všech klatovských závodů a odebrali se v průvodu na náměstí. Tam byla vztyčena státní vlajka a zahrány československá a sovětská hymna. Potom bylo vypuštěno cca 600 holubů. Po májových oslavách nastaly oslavy osvobození, které měly vojenský ráz. Na náměstí byla přehlídka ozbrojených sil, vojska, lidových milic a svazu národní bezpečnosti.

15. 7. V první polovině července byla v Klatovech pořádána výstava *Klatovsko buduje*. Poněvadž i Klatovsko je ohroženo mandelinkou bramborovou, bylo organizováno její sbírání.

20. 7. Na schůzi MNV bylo hlavním bodem jednání sloučení komunálních podniků v jeden, zvaný *Sdružený komunální podnik města Klatov*.

4. 8. Uskutečnil se slavnostní svoz obilí z okolních obcí. Po slavnostním projevu bylo obilí odvezeno do hospodářského družstva.

26. 9. Jeptišky zdejšího kláštera školských sester musely opustit svůj klášter a byly odvezeny do starého benediktinského kostela v Broumově. Vystěhování se dělo za četné účasti obecnstva, zejména matek dětí, které byly v klášteře opatrovány.

23. 9. Na konferenci lidové správy žádal zemědělský referent, aby bylo v Klatovech

⁶²Kronika města (Klatovy). *Porta fontium* [online], str. 203-208 [cit. 2022-08.-04] Dostupné z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460179/soap-kt_00798_mesto-klatovy-1905-1956_1970?language=cs

zřízeno jednotné zemědělské družstvo.

2. 10. Z radnice byla snata pamětní deska Američanů.

20. 12. Před Vánoci přišlo rozhodnutí vojenské správy, aby se vojenští penzisté v krátké lhůtě vystěhovali ze svých bytů na venkov. Jejich byty budou obsazeny aktivními důstojníky a gážísty. Bylo to spojeno s mnoha útrapami. Obdobně městský úřad obnovil loňskou vyhlášku o nadměrných bytech. V zimě začal stěhovat penzisty a osoby bez zaměstnání do okolních vesnic. O Vánocích došlo ke zvýšení cen mouky a chleba, aby se údajně předešlo jejich plýtvání.⁶³

Rok 1951

26. 1. Na schůzi MNV bylo usneseno, aby jeho členové spolu s vojíny navštívili místní zemědělce a pokusili se je přesvědčit k založení jednotného zemědělského družstva v Klatovech. Ze 103 dotazníků bylo vráceno 49, z těch se pro JZD vyslovilo 14.

27. 2. Třetí výročí únorového převratu bylo oslaveno přehlídkou závodních milic na náměstí, domy byly vyzdobeny obrazy a prapory, přítomna byla hlavně školní mládež. Na schůzi MNV někteří přítomní vytýkali, že se průmysl překládá z Klatov. Také se připomnělo, že se v Klatovech nestaví domy, přestože je bytová nouze. Stěžovatelům bylo odpovězeno s. tajemníkem, že je třeba vybudovat těžký průmysl, ale že se snaží na kraji stížnostem vyhovět. Koncem února došlo k zavedení lístků na chléb a mouku.

1. 4. Konala se veřejná zemědělská pracovní schůze. Byla svolána radou MNV, která chce přesvědčovat zemědělce o výhodách společného hospodaření.

15. 4. se konal pochod míru. Účastníci ve skupinách procházeli městem se standartami, na nichž byla napsána hesla o míru.

1. 5. Konaly se jako obvykle májové oslavy. Tentokrát se vyznačovaly velkým průvodem účastníků z celého okresu, v průvodu bylo zařazeno mnoho alegorických vozů.

5. 5. Bylo oslavováno osvobození Československa, vystoupilo zejména vojsko, které provádělo pořadová cvičení.

21. 10. V minulých dnech přejmenoval MNV některé ulice. Například ul. Pražská byla přejmenovaná na 1. máje, ul. Vídeňská na 25. února, ul. Plánická na Stalinova...

23. 10 na zasedání MNV byla provedena účetní závěrka za rok 1949. Dále byl vznesen dotaz, zda je s klatovskými zemědělci projednávána otázka založení JZD. Referent s.

⁶³Kronika města (Klatovy). *Porta fontium* [online], str. 208-212 [cit. 2022-08.-04] Dostupné z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460179/soap-kt_00798_mesto-klatovy-1905-1956_1970?language=cs

Kučera konstatoval, že v Klatovech nejsou předpoklady pro založení JZD.

28. 10. 28. říjen nebyl slaven, byl pracovním dnem.

7. 11. Byly vyvěšeny prapory na oslavu Říjnové revoluce, byly konány vzpomínkové přednášky.

10. 12. Mezi obyvateli způsobilo velký rozruch oznámení ministerského předsedy, že nebudou vypláceny vánoční příspěvky. Ještě větší rozruch způsobilo usnesení vlády, že potravinové lístky budou rozděleny podle několika tříd.⁶⁴

Rok 1952

27. 1. V týdnu mezi 20. a 27. lednem byly vydávány šatenky podle toho, zda je osoba zaměstnaná v průmyslové výrobě či nikoliv. Zemědělcům nebyly šatenky vydány, pokud nesplnili dodávkovou povinnost.

26. 2. Výročí únorového převratu bylo v Klatovech oslaveno 25. 2 přednáškou v městském kině. Domy byly vyzdobeny prapory.

1. 5. Týden před oslavami 1. Máje vybízel denně místní rozhlas, aby se zdobily ulice a okna. V ulici Mučedníků (dříve Palackého) se seřadil lid do průvodu a šel ulicemi na náměstí, kde byly učiněny velké projevy za mír a socialismus.

9. 5. Den vítězství byl oslaven slavnostní schůzí MNV v kině Květen. Na zahájení se zpívaly hymny československá a sovětská, žáci pak přednášeli řadu básní. Mluvílo se o významu 9. května a byl promítán barevný film *Rytíř zlaté hvězdy*. Písni práce byl večer ukončen.

Na schůzi MNV bylo řečeno, že závodní kluby se mají více věnovat kulturní činnosti, mají zakládat kroužky úderníků, zlepšovatelů atd. Na konec bylo učiněno několik usnesení, například, aby členové MNV, kteří budou při závěrečných školních zkouškách přítomni, zajistili správný výběr do škol vyššího stupně z řad dětí dělnické třídy.

V polovině června se objevila nová bytová vyhláška. Zavedl se nový druh nadměrných bytů, tedy pro tři osoby se vyhrazovaly pouze dvě obytné místnosti. Rodiče dvou dětí, kterým není 10 let, mají také obývat dvě místnosti.

22. 7. Na schůzi MNV se mimo jiné podala zpráva o získávání žen k vypletí zeleniny na státním statku. Ženy, které neodpracují alespoň 25 hodin měsíčně, nedostanou potravinové lístky. Přes všechno donucování nebylo možno zeleninová pole vypleti a část zeleniny

⁶⁴Kronika města (Klatovy). *Porta fontium* [online], str. 212-218 [cit. 2022-08.-04] Dostupné z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460179/soap-kt_00798_mesto-klatovy-1905-1956_1970?language=cs

musela být zorána. Jelikož se na bramborách vyskytla mandelinka ve větším počtu než obvykle, nařídilo krajský národní výbor v Plzni povinnost občanů sbírat mandelinku. V čase žní byla zesílena agitace, aby v klatovském okrese byla zřizována JZD. V klatovské osadě Pihovice bylo zřízeno JZD, Pihovičtí se obávali, že jim budou odebrány stroje.

Muzeum Karla Hostaše bylo přejmenováno na Muzeum města Klatov.

7. 11. S velikou okázalostí bylo oslaveno 35. výročí Říjnové revoluce. Obyvatelstvo bylo vyzváno, aby ozdobilo okna, majitelé domu dostali nařizeno vyvěsit prapory, byl pořádán oslavný projev na náměstí a lampionový průvod. Po celý listopad, který byl prohlášen měsícem československého a sovětského přátelství, byly konány četné přednášky a oslavy. Počátkem prosince chodili po domech dvojice členů Spolku československo-sovětského přátelství a vybízeli ke vstupu do spolku.

2.12 Konala se slavnostní schůze MNV, promluvil se o významu československo-sovětského přátelství. Bylo oznámeno, že v okrese bylo založeno 49 JZD, z toho 8 vyššího typu.

20. 12 Na náměstí byl vztyčen vánoční stromek, k němuž byl postaven obraz děda Mráze.⁶⁵

Rok 1953

11. 1. V muzeu byla otevřena výstava ukazující vývoj komunistické strany bolševiků.

21. 1. V sále městské radnice byl pořádán vzpomínkový večer na paměť třicátého výročí úmrtí Lenina.

30. 1. Při schůzi MNV byly představeny stížnosti na nedostatky v zásobování a při přidělování bytů. Na konci ledna byly rozdávány potravinové lístky na únor, pro obyvatelstvo bylo velkým překvapením, že dávka cukru byla snížena.

25. 2. K výročí únorového převratu byla pořádána večerní akademie v sále Sokolovny. Slavnostním řečníkem byl poslanec Skála, který objasnil velký význam únorových událostí.

9. 3. Dne 5. 3. zemřel předseda rady ministrů SSSR Josef Vissarionovič Stalin. Zpráva o jeho onemocnění a smrti vyvolala i v Klatovech neobyčejný rozruch. Jeho památka byla uctěna účastí na smuteční tryzně přenášené rozhlasem z Václavského náměstí. Na náměstí byl zřízen kenotaf, na němž hořely plynové panely. Po jeho obou stranách stáli čestnou

⁶⁵Kronika města (Klatovy). *Porta fontium* [online], str. 218-224 [cit. 2022-08.-04] Dostupné z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460179/soap-kt_00798_mesto-klatovy-1905-1956_1970?language=cs

stráž členové milice a stráže národní bezpečnosti. 9. 3. se na náměstí shromáždili dělníci, zaměstnanci národních podniků, obchodů či úřadů, aby vyslechli smuteční řeč předsedy vlády Zápotockého.

14. 3. V Klatovech se roznesla smutná zpráva o úmrtí prezidenta Gottwalda. Byly ihned vyvěšeny smuteční prapory a vlajky spuštěné na půl žerdi. Jeho obrazy ve výkladech obchodů byly přepásány černě. Na náměstí byl postaven katafalk, na němž ve dne v noci hořely plynové plameny. Po hodinách se u katafalku střídala stráž. V den pohřbu se poslouchal z rozhlasu pražský pohřeb. Na radnici se stála stráž u jeho busty a byly zde k podpisu kondolenční archy.

21. 3. Byly vyvěšeny prapory po zvolení nového prezidenta Zápotockého.

1. 4. Od 1. 4. byly zavedeny přísné domovní knihy, kam se zapisují všechny osoby, které v domech bydlí či nocují.

Od pondělí 25. 5. zůstaly obchody kromě potravin uzavřeny, na jejich dveřích bylo napsáno inventura. I v obchodech s potravinami byl nedostatek zboží. 30. 5. se rozšířila fáma, že spořitelna nepřijímá ani nevyplácí peníze. Okolo 16 hodiny ohlásil pražský rozhlas, že se vláda rozhodla provést výměnu peněz za nové. Po městě nastal velký rozruch, nikdo výměnu peněz neočekával, počítalo se jen se zrušením potravinových lístků a upravením ceny zboží, nikdo nechtěl věřit, v jakém poměru má výměna nastat.

8. 9. Pořádají se Fučíkovy oslavy.

15. 11. 4. – 15. 11. byla v Klatovech přivítána návštěva severokorejských studentů.

Na schůzi MNV si při debatě stěžovali zemědělci na nedostatek pracovních sil a špatné placení práce. V Pihovicích v JZD podali zemědělci až na jednoho odhlášky.⁶⁶

VI. 2. 3 Dovětek

Za posledním zápisem v kronice po roce 1956 je několikastránkový dovětek, jenž byl sepsán z pověření Městského národního výboru v Klatovech. Doplnjuje a upravuje některé zápisy z let 1945–1956, především ty od roku 1948 dále. Dle Rady MNV a pisatelů dovětku je k tomuto kroku vedla snaha upozornit čtenáře na to, že kronika nesplnila svůj úkol, tedy nezachytila úplně a historicky pravdivě vývoj ve městě tak, jak se jevil kronikářovým současníkům. Autoři dovětku přiznávají kronikáři odvedení záslužné práce už tím, že kroniku vedl, dle jejich slov je „lepší zápis špatný, než žádný“. Leč autor

⁶⁶Kronika města (Klatovy). *Porta fontium* [online], str. 224-232 [cit. 2022-08.-04] Dostupné z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460179/soap-kt_00798_mesto-klatovy-1905-1956_1970?language=cs

prý do kroniky vnesl mnoho svého staršího nazírání, což mu znemožnilo pochopit význam a dosah ohromných přeměn společnosti.⁶⁷ Autorům dovětku vadí užívání terminologie jako *Rusko* místo *Sovětský svaz*, *únorový převrat/komunistické vítězství* místo *Únorové vítězství pracujících/ Vítězný únor*, *červený šáteček* místo *rudý pionýrský šátek* a podobně. Ještě závažnější je dle nich to, že kronikář často staví do jedné skupiny události menšího a lokálního dosahu s událostmi prvořadého významu a o těch mluví často zkresleně a s nepochopením. Konkrétně vyčítají kronikáři zejména tyto věci: 1) Z kroniky se o znárodnění průmyslu čtenář dozvídá jen jaksi mimochodem bez vysvětlení či zhodnocení. Kronikář sdělil, že průmyslové podniky byly zabráný, místo toho aby správně uvedl, že šlo o významnou likvidaci soukromého majetku, který sloužil k vykořisťování člověka člověkem. 2) Kronikář špatně podal únorové události. Místo o velkém vítězství lidu Československa, které se vydalo rozkvétající cestou socialismu, doléhají do kroniky jen vzdálené a nesoustavné ohlasy. Únorové události jsou vylíčeny jen velmi stručně, v podstatě jen jako jakýsi puč a následující výměna osob v MNV. 3) V kronice není zmíněno mnoho důležitých změn ohledně budování socialismu nebo jsou vylíčeny zkresleně a bez širších znalostí. Autorům dovětku se také nelíbí, že je v kronice věnováno příliš mnoho místa otázkám typu počasí, katastrální záležitosti, chřipkové epidemie či přemnožení hrabošů v polích, místo, dle nich, otázkám důležitým.⁶⁸

Do samotného kronikářského zápisu autoři dovětku příliš často nezasahovali, nejčastěji se uchýlovali k přepsání slov a to tak, že původní slovo podtrhli tužkou a nad něj napsali jiný termín, například slovo *zabrání* je vždy přepsáno na *znárodnění*. Pravidelně se tyto opravy objevují v zápisech o oslavách výročí komunistického převratu, kdy je vždy podtržené slovo *převrat*. Někdy jsou opravena slovesa například termín *museli pracovati* bylo změněno na *pracovali*. U některých zápisů jsou v rámečcích označeny jako nevhodné celé věty. To je zejména tehdy, když kronikář popisuje zděšení či poprask mezi obyvateli nad danou událostí, například u nařízené inventury či u rozdílu mezi cenami zboží na volném trhu. Pokud autoři dovětku nechtěli přepsat pouze slovo či větu, ale opravit celou formulaci v širším slova smyslu, na konci dovětku uvedli stránku, kde se zápis nachází, a napsali k němu delší poznámku.⁶⁹

⁶⁷ Kronika města (Klatovy). *Porta fontium* [online], str. 263 [cit. 2022-12.-04] Dostupné z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460179/soap-kt_00798_mesto-klatovy-1905-1956_1970?language=cs

⁶⁸ Kronika města (Klatovy). *Porta fontium* [online], str. 264-265 [cit. 2022-12.-04] Dostupné z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460179/soap-kt_00798_mesto-klatovy-1905-1956_1970?language=cs

⁶⁹ Tamtéž

VII. Závěr

Nemůže být překvapením, že jakožto gymnaziální učitel, jehož žáky byli budoucí spisovatelé a básníci, měl kronikář Karel Peters skvěle zvládnutou gramatiku i interpunkci. Jeho písmo je zdobné, ale dobře čitelné, věty jsou psané v pravidelných, rovných řádcích. Pečlivě dodržoval okraje, do nichž vypisoval věcná hesla k danému tématu. Byť celkem pravidelně chybí v zápisech přesná data událostí, text je díky odstavcům a heslům po stranách listu ucelený a přehledný. Větší mezery mezi událostmi jsou pouze mezi posledním zápisem ukončeného a prvním zápisem začínajícího roku. Kromě nadepsání nového roku nedělal Peters žádné nadpisy, slova či text nijak nepodtrhával ani nezvýrazňoval. Také do kroniky nevkládal obrazové nebo tištěné materiály, jeho zápisy jsou pouze čistě psané texty.

Petersovy kronikářské analýzy lze charakterizovat jako poměrně podrobné. Roční události řadil chronologicky, nikoliv dle témat. V průměru má jeden rok jeho zápisů okolo 12 stránek, v každém měsíci jsou alespoň čtyři záznamy. Pokud prozatím pominu jeho zápisy, které jsou úzce spjaty nebo zcela souvisí s politickou situací v těch letech, zaznamenával Peters pravidelně i běžné události, které byly součástí života klatovských občanů. Nejvíce jsou z těchto „obyčejných“ věcí zastoupené zmínky o počasí, z nichž se ovšem často odvíjí poznámky o stavu úrody či živelných kalamitách, což není úplně bezvýznamná věc. V zápisech jsou třikrát zmíněna úmrtí známých klatovských občanů, jinak kronikář statistické údaje o sňatcích, narozených a zemřelých zcela vynechal. Nejdelsí a nejpodrobnější zápisy jsou záznamy ze schůzí MNV, což ovšem samo o sobě nemůže být velkým překvapením, jelikož se schůzí osobně účastnil. Většina jeho poznámek je však s tehdejší ideologií alespoň nějakým způsobem spjatá. Ze zápisů například víme, že v březnu roku 1950 bylo v Klatovech oslavou vzpomenu dožitých 100. narozenin T. G. Masaryka. Lze předpokládat, že za jiné politické situace by bylo na prvního československého prezidenta vzpomínáno i nadále při dalších příležitostech, jak však míjí léta od roku 1948 dál, jména jako Masaryk či Beneš postupně ze zápisů zcela zmizí. Nemyslím si, že je to však způsobeno ideologickým smýšlením kronikáře, v tu dobu již socialistický duch pronikl do všech směrů a koutů života obyčejných lidí a oddělit ho od kultury, sportu, zaměstnání, vzdělávání apod. bylo téměř nemožné. Už několikrát jsem slyšela od příslušníků starší generace, že za minulého režimu si zkrátka prožívali své obyčejné starosti a politika se jejich životů nijak nedotkla. Během čtení kroniky jsem měla naprosto opačný pocit. Jak se může obyčejného člověka a občana nedotknout skutečnost,

že mu bytová komise, respektive cizí lidé hodnotí velikost bytu nebo ho z něj dokonce vystěhují pryč. Jak moc věcně mohly ženy přijmout nařízení, že pokud nenapracují určité množství hodin jinde než ve svém zaměstnání, nedostanou potravinové lístky. Jak moc se asi zemědělci nezajímali o to, že pokud nesplní cizími lidmi určenou dodávkovou povinnost, nedostanou šatenky. Jak nemohlo být klatovským občanům divné, že byla stržena pamětní deska Američanů, když si většina z nich pamatovala jejich poměrně nedávný příjezd do města. Jak si lze přečíst v kronice, z reakcí lidí na tyto a jiné události nevyplývá, že by se jich politická situace tehdy netýkala.

Pokud bych si nyní v hodinách dějepisu povídala se žáky o minulém režimu, chtěla bych vědět, co si myslí o dříve povinném shromažďování dětí jejich věku v průvodech, na náměstí nebo u bust komunistických vůdců. Jelikož v Klatovech žiji od narození, vím, o jak velmi kulturní město se jedná. Proto bylo opravdu velmi zajímavé porovnat nynější město s tím v padesátých letech i v tomto směru. Kronikář uvedl jen minimum kulturních akcí, které by se neunesly v duchu *Klatovsko buduje*. Jedna z mála výjimek se týkala výstavy o klatovském rodákovi Václavu Matěji Krameriovi a kronikář zmínil, že o účast byl velký zájem. Tehdejší občané podle zápisů neměli moc jiných příležitostí ke kulturním akcím, které by se netýkaly socialismu v Československu nebo v Sovětském svazu. V porovnání s dnešní podobou města mohou být pro klatovské žáky zajímavé také zmínky o změnách jmen ulic. Například ulice Plánická, kde se dnes nachází základní, střední i základní umělecká škola, byla v padesátých letech přejmenovaná na Stalinovu. Karel Peters o změnách jmen ulic psal do kroniky v roce 1951, nicméně sám tato nová jména v pozdějších zápisech ne vždy dodržoval. Dále mě zaujalo, že když popisoval schůze MNV, začal používat označení *soudruh* až během zápisů v roce 1951. O únorových událostech mluvil vždy jako o komunistickém převratu a o znárodnění jako o zabrání. V zápisech se nevyjadřoval tak, jak by mluvil zapálený socialista, spíše používal stejné termíny, jaké slýcháváme dnes, například když se o minulém režimu učí žáci ve škole. Popisuje, že lidé museli pracovat, ne že chtěli pracovat, jak by řekl ideologicky smýšlející člověk. Skutečnost, že šatenky byly jen pro dělnictvo, nerozvedl dál myšlenkami typu „*dělnictvo pomáhalo budovat hospodářské základy socialistického státu, a proto má na šatenky nárok*“. Karel Peters byl v zápisech strohý, věcný a dle mého názoru i objektivní, tedy takový, jakým by kronikář měl být.

Díky této práci jsem blíže poznala kroniky jakožto zajímavý a specifický typ historického pramene, ale také způsob jejich vedení a osoby, které se jimi zabývají. Myslím si, že práce by mohla vést i ke zvýšení zájmu laické veřejnosti o minulost lokality,

ve které žijí, a o potřebě se dějinami a prameny k nim více zabývat, jelikož se jedná o užitečné a pro vývoj občanské společnosti nesmírně potřebné záležitosti.

Resumé

Tématem této bakalářské práce je kronikářství. Práce se zaměřuje především na obecní kroniky. Nejprve je popsána obecná charakteristika, vývoj a rozdělení kronik, jak světových, tak českých. Poté se již práce zabývá kronikami obecními a jejich vývojem u nás od první třetiny 19. století až do současnosti. V práci jsou uvedeny postupy jak kronika vzniká, jaká je metodika pro její zpracování a co se s kronikou stane po dopsání. Jelikož se práce teritoriálně vymezuje především na plzeňský kraj a klatovsko, jsou zde podrobněji popsány instituce Státního oblastního archivu v Plzni a internetový portál Porta Fontium, kde se nachází digitalizované kroniky Státního okresního archivu Klatovy. Praktická část práce je zaměřena na obecní kroniku města Klatov z let 1905-1956, konkrétně na zápisy z let 1948-1953. Cílem praktické části bylo zhodnotit tyto zápisy po obsahové, formální a ideologické stránce s důrazem na zajímavosti, které mohou zaujmout laickou veřejnost a žáky při výuce.

This bachelor thesis deals with the topic of chronicles. It is focused mainly on municipal chronicles. At first, there are described general characteristics, development and distribution of world and Czech chronicles. After that, the work is focused on the municipal chronicles and their development in our country from the first third of the 19th century to the present. The work describes the procedures of chronical creation, a processing methodology and archiving. As the work is territorially limited to the Pilsen region and the Klatovy region, the State Regional Archive in Pilsen and the Internet portal Porta Fontium are mentioned in more detail. The practical part is focused on the municipal chronicle of Klatovy from the years 1905-1956, specifically on the records from the years 1948-1953. The aim of the practical part was to evaluate these records in terms of content, form and ideology with focus on curiosities that may interest the general public and students.

Seznam použité literatury

Monografie

- BARTOŇ, J., *O kronikách obcí: Přehled vývoje a náměty pro práci kronikářů*. Praha: Sekurkon, 2005. ISBN 978-80-86604--29-9.
- BYSTRICKÝ, V., Státní oblastní archiv v Plzni. In: Bystrický, V. a kol., *Západočeský historický sborník 1*. Státní oblastní archiv v Plzni, 1995.
- ČORNEJ, P., *Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice*. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-590-1.
- HROMÁDKA, T., *Kroniky obcí*. Praha: NIPOS, 2014. ISBN 978-80-7068-280-7.
- KUTNAR, F., MAREK, J., *Přehledné dějiny českého a slovanského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-402-2.
- MOCNÁ, D., PETERKA J., *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80- 7185-669-X.
- Ottův slovník naučný: Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. Praha: J. Otto, 1900.,sv. 15 Krajčák – Ligustrum.
- PUBAL, V., *Kroniky a kronikáři*. Praha: Národní muzeum, 1976.
- ŘEHÁČEK, K., Plzeňské kroniky, paměti a letopisy. In: Fejtová, O. - Ledvinka, V. - Maříková, M. - Pešek, J., *Documenta Pragensia XXXVII. Histografie s městem spojená*. Archiv hlavního města Prahy, 2018. ISBN 978-80-86852-84-3.
- ŘEHÁČEK, K., Odborné stanovisko k publikaci Pamětní kniha Korunní. Plzeň: SOA Plzeň, 2020.
- ŘEHÁČEK, K., JUDr. Karel Záhořík – blovický patriot a významná osobnost (nejen) jižního Plzeňska. In: *Sborník Jižní Plzeňsko XI/2013.*, 2013. ISBN 978-80-87495-09-4.
- ŠOTNAROVÁ, L., *Jak vést kroniku obcí a měst*. Brno: MC nakladatelství, 2006.

Periodika

ŠLEISOVÁ, Karel Peters, městský archivář a kronikář, osmdesátníkem. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností*. Praha: Společnost přátel starožitností. Roč. 67, č. 2 (1959).

Internetové zdroje

Archiv města Plzně. *Historie archivu*. [online]. [cit. 2022-20-03]. Dostupné z:

<https://amp.plzen.eu/o-nas/historie-archivu/historie-archivu.aspx>

Bavorsko-česká síť digitálních historických pramenů. *Porta fontium* [online]. [cit.

2021-21-05]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/>

Dějiny klatovského gymnázia. *Gymnázium Jaroslava Vrchlického, Klatovy*. [online]. [cit.

2022-09.-04] Dostupné z:

<https://www.klatovynet.cz/gymkt/fr.asp?tab=gymkt&id=44&burl=&pt=OS06>

Historie a kronika - encyklopedie knihy [online]. [cit. 2021-20-04]. Dostupné z:

https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/Historie_a_kronika

Kronika města (Klatovy). *Porta fontium* [online]. [cit. 2022-05-04]. Dostupné z:

<https://www.portafontium.eu/iipimage/30460179?language=cs>

Kronika obce. *Porta fontium* [online]. [cit. 2022-03-04]. Dostupné z:

https://www.portafontium.eu/iipimage/30560324/soap-pj_00485_mesto-blovice-1968-1989_0270

MALINA, J., et al. *Antropologický slovník (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění) aneb co by mohl o člověku člověku vědět každý člověk*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009. Dostupné z www

[:https://is.muni.cz/do/sci/UAntrBiol/el/antropos/slovník.html](https://is.muni.cz/do/sci/UAntrBiol/el/antropos/slovník.html)

Obecní kroniky (Klatovy). *Porta fontium* [online]. [cit. 2022-03-04]. Dostupné z:

<https://www.portafontium.eu/contents/chronicle/soap-kt/klatovy/obecni-kroniky?language=cs>

O obecních kronikách z pohledu legislativy. *Čtenář* [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné

z: <https://www.svkkl.cz/ctenar/clanek/436>

Ostatní kroniky (Klatovy). *Porta fontium* [online]. [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/contents/chronicle/soap-kt/klatovy/ostatni-kroniky?language=cs>

Pokyn Karla hraběte Chotka k vedení obecních a farních kronik v Čechách (1835). In *Revue církevního práva – Church Law Review* 44, 2009, 3. [online]. [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/42-56/44-cele.pdf>

SOA v Plzni. *Státní oblastní archiv v Plzni* [online]. [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <http://www.soaplzen.cz/historie-archivu>

SÝKOROVÁ, L., Josef Blau, historik Šumavy. In: *Západočeské archivy 2012*. [online]. Dostupné z: <http://www.soaplzen.cz/sites/default/files/zapadoceske-archivy-2012.pdf>

Školní kroniky (Klatovy). *Porta fontium* [online]. [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/contents/chronicle/soap-kt/klatovy/skolni-kroniky?language=cs>

VALŮŠEK, D., JANOŠKOVÁ, K., Obecní kronika dříve a dnes: jak moderní doba proměňuje tradiční profesi. *Duha: Informace o knihách a knihovnách z Moravy* [online]. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/clanky/obecni-kronika-drive-dnes-jak-moderni-doba-promenuje-tradicioni-profesi>

Vydávání historických pramenů. *Wikisofia* [online]. [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <https://wikisofia.cz/wiki/>

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. *Sbírka zákonů a sbírka mezinárodních smluv*. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=101/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Přílohy

Příloha I. Klatovský kronikář Karel Peters⁷⁰

Příloha II. Desky kroniky města Klatov z let 1905-1956⁷¹

⁷⁰ Peters Karel, 1879-1868. Bibliografie dějin českých zemích [online]. [cit. 2022-22-05]. Dostupné z: <https://biblio.hiu.cas.cz/records/d64c7246-b556-4ed8-8413-6fdcb147abae?locale=en>

⁷¹ Kronika města (Klatovy). Porta fontium [online]. [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30460179?language=cs>

⁷² Kronika města (Klatovy). Porta fontium [online]. [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30460179?language=cs>

R. 1948.

Nový rok začal nad obvyčej teplým počasím. V noci neklesl teploměr pod nulu, ve dne stoupl až na 11°C. Osení na podzim za sucha zaseté přešlo a pole se zakalenala. Jsou ovšem obavy, že přijdou mrazy na sucho a osení poškodí. Pršky přicházejí jako dešť, snežení je velmi vzácné, sousední přechy šumavské se ovšem zabělaly novým snehem.

Ze měrné zimy se pěstuje prvoří na stavbu automobilů. Stavba silnicí, silnicí p. ulici Balbínové. Stromy na sobětnice p. ulici oké silnici porázejí, vlastně vyvracíjí strojem, Balbínové. který je ze země vyřypne, buldozérem. Silnice má spojovat ulici na příkopuok přímo se silnicí horoždovickou, aby bylo ulehčeno automobilovému provozu přes náměstí.

Schůze M. N. V. Schůze místního národního výboru dne 2. února 1948 trvala krátce.

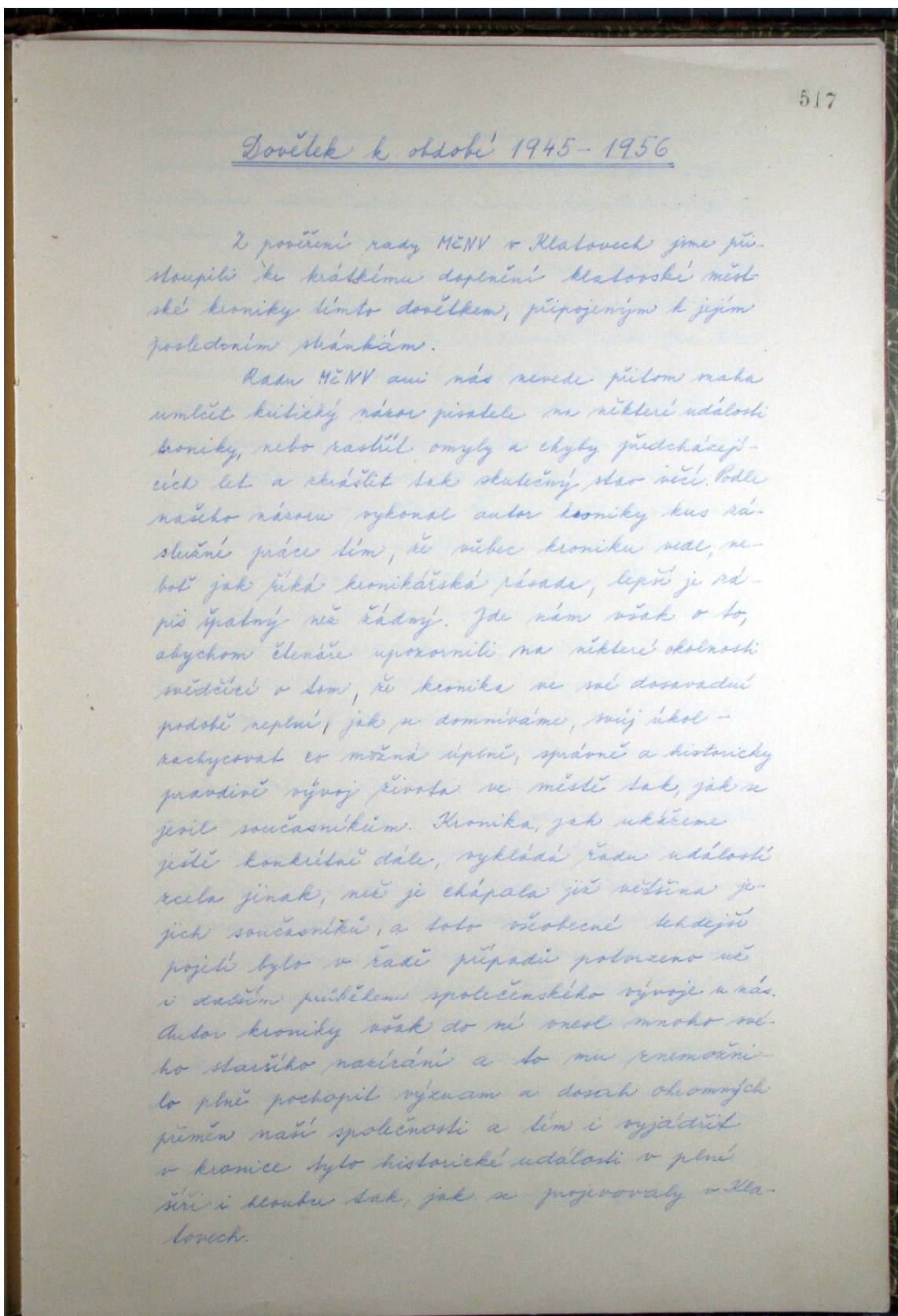
za resignovavší členy M. N. V. pp. Jana Scheinherra, Václava Kadlice a Františka Tučka nastupují náhradníci pp. Ing. Ant. Kolářik, Karel Tůma a Vladimír Tajtl.

za resignovavší členy rady M. N. V. pp. Jana Scheinherra a Václava Stromađu byli zvoleni komunistickou stranou Ing. Ant. Kolářik prvním náměstkem a Karel Tůma členem rady M. N. V.

Mimoriádná Mimoriádná schůze místního národního výboru v Klatovech dne 26. února 1948.

Schůze zahájil v 16 hodin předseda první náměstek Ing. Ant. Kolářik a sdělil, že rozhodnutím okresního, akčního výboru v Klatovech byl zvolen předseda místního národního výboru p. Jaroslav

⁷³ Kronika města (Klatovy). Porta fontium [online]. [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30460179?language=cs>

⁷⁴ Kronika města (Klatovy). Porta fontium [online]. [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://www.portafontium.eu/iipimage/30460179?language=cs>